

[Albertsen]

Jeg skal kun i fortsættelse af de bemærkninger, som blev fremført af hr. Palle Simonsen, bekræfte den fremstilling, som han her gav, og tilføje, at baggrunden for et ønske i det efterhånden enige finansudvalg – minus et medlem – i retning af det, der nu bekræftes af folketinget, var at få undersøgt alle forhold, og holdningen var, at det helst skulle være et fuldstændig enigt udvalg. Disse to ting mener jeg opfyldes, dels proceduremæssigt, dels nu lovmæssigt.

(Kort bemærkning).

Glensgård (FP):

Kun for at bekræfte, at formanden i denne sammenhæng har forstået mig 100 pct. korrekt.

Justitsministeren (Ole Espersen):

Jeg kan bekræfte det, fru Ebba Strange sagde, at der er betænkeligheder ved det ændringsforslag, der er stillet. Når man nedsætter en kommissionsdomstol, er det – sådan har det i hvert fald altid været – fordi der er et vist grundlag for at formode, at der kunne foreligge ansvarspådragende handlinger, herunder disciplinære forseelser for så vidt angår offentligt ansatte.

Det, der nu foreslås i ændringsforslaget, er i virkeligheden, at folketinget beslutter at undersøge, om der i morgen eller i overmorgen måtte blive begået sådanne handlinger, som jeg nævnte her. Det er usædvanligt og kan give anledning til principielle betænkeligheder.

På den anden side ser jeg det sådan, at hvis der er et væsentligt udsnit af folketinget, der ønsker at gøre brug af justitsvæsenet inden for det område, der er nævnt her, så vil vi ikke modsætte os det, men de betænkeligheder, jeg har nævnt i mit brev til udvalget, står jeg naturligvis ved.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Ændringsforslaget, § 1, således ændret, og §§ 2-7 vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

6) Forhandling om justitsministerens redegørelse af 16. februar 1982:

Redegørelse om en forsøgsordning med samfundstjeneste.

(Redegørelse nr. R 4. Anmeldt 16/2 82. Redegørelsen givet 16/2 82. Meddelelse om forhandling 17/2 82).

Forhandling

Jimmy Stahr (S):

Jeg vil starte med at takke ministeren for en udmærket redegørelse. Med de forsøg, der er foreslået i redegørelsen, tager vi i Danmark et lille, forsigtigt skridt i retning af at bruge nogle andre straffeformer end dem, vi almindeligvis kender til, men selv små og forsigtige skridt kan føre til en reform, ja, endog til meget store reformer.

Når jeg kalder det et lille og forsigtigt skridt, skyldes det ikke mindst, at vi her beskæftiger os med meget små talstørrelser. Det skal jeg ikke kritisere ministeren for, men jeg er glad for, at vi i det mindste skal have forsøgene i to områder og ikke, som tanken var, da vi i sin tid startede snakken om samfundstjeneste, alene i København.

Når jeg lægger vægt på, at vi får igangsat disse forsøg, skyldes det selvfølgelig ikke mindst, at den normale frihedsstraf, fængsel, har så mange uønskede bivirkninger, der i mange tilfælde går langt ud over det, der ved domsafsigelsen lå i den egentlige straf.

År for år bliver det mere og mere klart, at de psykiske og sociale eftervirkninger af en fængselsstraf ikke alene rammer den dømte, men også familie, omgangskreds og arbejdsplads. Derfor er det vigtigt, at vi skaber et alternativ til frihedsstraffene.

Vi er godt klar over i socialdemokratiet, at det er en vanskelig periode at starte forsøgene i. Den store arbejdsløshed indbyder måske ikke ligefrem til sådanne forsøg, som kan

[Jimmy Stahr]

opfattes som en yderligere tilførsel af arbejdskraft til arbejdsmarkedet. Men for det første tydeliggør redegørelsen, at dette skal ske i samarbejde med arbejdsmarkedet, og for det andet behøver det ikke at være så dårligt, at man starter reformer i den sværeste periode, for så har man en vis sikkerhed for, at man under forsøgene virkelig får efterprøvet alle virkninger. Jeg er også tryk ved den måde, forsøgene skal igangsættes på.

I retsudvalget pegede vi sidste år på vigtigheden af at tage et andet område end København med, og Nordjylland blev nævnt ved den lejlighed. Jeg er glad for, at ministeren valgte Nordjylland, men jeg er selvfølgelig ked af den avispolemik, der har været om Nordjylland som forsøgsområde. Jeg tror, at det hele er pustet op, og jeg synes, det er synd, hvis denne sag skal ende i politisk slagsmål, især da jeg tror, at der er tale om misforståelser. Jeg skal i hvert fald meget opfordre nordjyderne til at gå aktivt og positivt ind i denne sag; den fortjener en god skæbne. Der skulle jo også, da vi netop starter forsøgene i København og først på et senere tidspunkt inddrager Nordjylland, være muligheder for at få tid til at arbejde nærmere med problemerne.

Så vil jeg lige pege på en enkelt ting i redegørelsen. Der står, at man vil overveje en undersøgelse af forsøget. Jeg vil meget kraftigt understrege, at disse overvejelser bør ende positivt med, at man igangsætter en undersøgelse af forsøgene. Jeg synes, det ville være lidt paradoksalt, hvis vi, når forsøgsperioden er overstået, skal stå alene med nogle fornemmelser af lidt avisskriveri og ting af den art til minde om, hvad forsøgene egentlig kom til at betyde. Derfor skal jeg meget bede justitsministeren om at sætte undersøgelser i gang omkring forsøgene.

Til sidst kan jeg sige, at vi synes i socialdemokratiet, at det har taget et stykke tid at få denne samfundstjeneste på skinner, så nu synes vi til gengæld, at man skal sætte toget i gang.

Hagen Hagensen (KF):

Også jeg vil takke justitsministeren for den redegørelse, han har givet om samfundstjeneste som et alternativ til frihedsstraf. Jeg vil også føje til, at jeg synes, vi har ventet forholdsvis længe på den, men det skyldes nok,

at det har vist sig, at det er forholdsvis svært at få indpasset det nye system i alt, hvad der nu skal klares, for at det hele nu kan sættes i gang.

Så vil jeg også gerne sige, at det er jo meningen, at samfundstjenesten skal være en sanktion, der træder i stedet for en ubetinget frihedsstraf. Det er hensigten med den og ikke et ønske om her at lade være med at give tiltalefrafald, ligesom det ej heller er ønsket om, at man skal lade være med at give en betinget dom. Det er meningen, at denne sanktionsform skal bruges, når den tiltalte står til en ubetinget frihedsstraf, og så skal det ske med hans indforståelse. Men efter min opfattelse er det nødvendigt, at man får lagt denne samfundstjeneste ind i mere faste former, end justitsministerens redegørelse er udtryk for.

Jeg vil godt opholde mig ved, hvad det er, man tænker sig samfundstjenesten skal gå ud på. Man mener, man skal lade dem, der indgår på at lade sig dømme til udførelse af samfundstjeneste, udføre arbejde i almennyttige foreninger, institutioner, centre for ældre, ungdomsklubber, museer o.lign.

Må jeg sige to bemærkninger herom. Jeg tror, det vil komme til at omfatte mange, der har begået mindre berigelsesforbrydelser, og jeg vil på forhånd være skeptisk indstillet over for at lade sådanne udføre arbejde på steder, hvor der er ældre og svagelige til stede. Fristelsen kan måske være relativt stor for dem, der skal virke dér. Hvis det drejer sig om museer o.lign., hvor man skal gå som en art kustode, vil jeg sige, at den sinecure tror jeg ikke er rimelig, når der skal være tale om samfundstjeneste.

Vi skal naturligvis også passe på, at man ikke, navnlig i en tid som denne, tager arbejde fra andre, og det er vel det, der har været en af vanskelighederne ved overhovedet at få dette op at stå. Det skal være arbejde, der ellers ikke ville blive udført, og som indeholder en bestemt sanktion over for den, der er dømt. Der skal være fasthed i tingene. Derfor er jeg af den mening, at det skal være ting som f.eks. at rense vore skove og strande, og hvad dertil hører. Det er meningsfyldt at gøre det, for det glæder os alle sammen, det vil være nyttigt for os, og det vil samtidig kunne føles som en sanktion, der har en vis fasthed.

[Hagen Hagensen]

Så er der spørgsmålet om, hvor mange områder man skal prøve det i. Jeg rejste det først, da vi havde til drøftelse, at det ikke var nok med København. Jeg har akkviesceret ved, at man skal nøjes med ét område til; til gengæld må jeg mene, at man skal have tingene gjort således klar, at man kan sætte det i værk i begge områder på én gang, og her mangler jeg nogen klarhed i den redegørelse, ministeren har givet. Det lader til, at man er længere bagefter med at sætte det i værk i Nordjylland, og det synes jeg er en skam.

Så kommer vi til det, der er væsentligt. Er det nok, at justitsministeren i sin redegørelse siger: det klarer vi på den måde, at vi tager en debat om det? Vi har ønsket sagen i talen, men jeg har også for mit vedkommende klart tilkendegivet, at dette ikke må snuble i starten, og det vil det komme til, hvis vi ikke får tilstrækkelig klarhed over, hvad det hele skal gå ud på, og hvorledes domstolene skal forholde sig til disse sager. Jeg er derfor ikke tilfreds med, at man mener, man med hjemmel i straffelovens § 57 kan iværksætte disse foranstaltninger.

Vel er det rigtigt, at straffelovens § 57 ikke udelukker andre vilkår end dem, der er opregnet i bestemmelsen, for at blive taget i brug, men på den anden side er loven jo således begrænset, at justitsministerens adgang til at give nærmere regler – så vidt jeg kan læse det – kun angår punkterne 1–7 i straffelovens § 57.

Jeg tror derfor, det ville være nyttigt, om man fik et lovgrundlag for dette, en tilføjelse til vores straffelovgivning om, at her indfører vi noget nyt, som vi vil prøve, og som forhåbentlig kan blive permanent.

Jeg synes, det er en god tanke, men jeg er også godt klar over, at der er nogle ude omkring, der synes, den er mindre god, for de unge – og det er navnlig dem, der er tænkt på – skal have en sanktion, som mange vil mene skal være en ubetinget frihedsstraf. Jeg tror, det er klogt, at erstatte mange af de kortvarige frihedsstraffe med noget andet.

Men der er visse former for overtrædelse af lovgivningen, over for hvilke jeg på forhånd må tage anstand og sige, at de kan ikke bringes ind herunder, og det er vold og andre ting, der nærmer sig det. Her må vi antagelig fortsat bruge den ubetingede frihedsstraf. Det er der ikke noget at gøre ved, og det må man klare sig med, hvorimod man på

en lang række områder meget vel kan tage bestemmelsen om samfundstjeneste i brug.

Jeg lægger vægt på, at der står, at man også under udførelsen af samfundstjenesten skal prøve at udøve en pædagogisk påvirkning af de unge. Meningen med det hele er jo, at de skal vende tilbage til samfundet og indgå som almindelige borgere, der helst skal føre en straffri vandel. Derfor tror jeg, det er for svagt, når man her siger, at samfundstjenesten eventuelt kan indebære denne påvirkning. Jeg tror, den skal forsøges, og at man skal gøre en hel del ud af den; netop derfor går jeg også ind for, at samfundstjenesten i sig selv skal have en vis fasthed.

Det er klart, at når samfundstjenesten på denne måde skal træde i stedet for noget andet, må grundlaget for det, der sættes i værk, være klart, og jeg lægger vægt på i den forbindelse, at det sker med den dømtes samtykke. Jeg har berørt det før, men understreger det her igen, og jeg understreger også det, der er nævnt i redegørelsen om, at hvis man ikke passer sin samfundstjeneste, skal der sættes ind hurtigt og effektivt heroverfor, antagelig ved at alternativet bliver den ubetingede frihedsstraf, som man ellers gennem samfundstjenesten undgår.

Alt i alt er vi positivt indstillet over for tanken, men må holde på, at udførelsen af den må ske på en sådan måde, at der skabes tilstrækkelig klarhed, og jeg mener, at den alene kan skaffes ved, at vi skaber lovgrundlag for denne samfundstjeneste.

Ebba Strange (SF):

I SF støtter vi, at der iværksættes en forsøgsordning med indførelse af samfundstjeneste som alternativ til frihedsstraf. Vi var såmænd også parate til at gøre det på grundlag af ministerens redegørelse, men jeg vil da ikke afvise et andet grundlag at gøre det på, hvis det kan skabes hurtigt.

Vi støtter ikke dette, fordi vi anser det for at være problemløst – og jeg skal senere vende tilbage til problemerne – men vi anser det for at være vigtigt, fordi vi ved, hvor skadelig frihedsberøvelse er, hvor skadelig fængsling er. Det ved vi fra alle recidivtallene og alle de undersøgelser, vi har liggende. Derfor har det hele tiden været centralt i SFs kriminalpolitik at arbejde for, at stadig færre fængsles, og at fængslingstiderne bliver sta-

[Ebba Strange]

dig kortere. Derfor mener vi, at alle bare nogenlunde rimelige alternativer til fængselsstraf skal fremmes, herunder også forsøget med samfundstjenesten.

Men det skal ikke være nogen hemmelighed – det har jeg også givet udtryk for tidligere fra denne talerstol – at der var mange andre alternativer, vi også gerne så iværksat, og derfor vil jeg gerne spørge justitsministeren, om man har opgivet alle de andre alternativer, der er beskrevet i betænkningen fra 1977. Vi kunne i SF godt ønske os en generel nedsættelse af strafferammerne for almindelige berigelsesforbrydelser, kortere afsoningstid før prøveløsladelse, eventuelle kombinationsdomme i stedet samt en udvidet anvendelse af fængselssurrogater, og det vil jeg godt have lidt at vide om.

Når jeg siger, at problemerne med en samfundstjeneste er mange, er det, fordi det samfund, vi lever i, jo ikke anser arbejde for at være en straf. Tværtimod er der hundredtusinder af mennesker i dette land, der går rundt og leder efter arbejde, og mens de går og leder, oplever de, at de falder i markedsværdi på arbejdsmarkedet og i almindelig menneskeværdi i folkeligt omdømme. Derfor må det forekomme mange absurd, at vi siger: nu gør vi arbejde til en sanktionsform i strafferetlig forstand. Jeg kan i hvert fald godt forstå, at der er kommet megen skepsis til udtryk fra forskellige faglige organisationer, som oplever, hvor svært de har ved at skaffe arbejde til deres medlemmer, og selv om det fremgår af redegørelsen, at de straffede kun skal sættes til arbejde, der ellers ikke ville blive udført, er det jo det samme kriterium, som vi i anden regie anvender over for langtidsledige. Det må vel efterhånden være svært at finde job, som ellers ikke ville blive udført, men o.k., det er foreløbig et begrænset antal, det drejer sig om, så jeg håber, det går.

Jeg mener imidlertid ikke, det er nok, at justitsministeren lover at spørge de faglige organisationer og arbejdsmarkedsnævnene. Jeg mener, det er meget vigtigt, at man også spørger de ansatte på den arbejdsplads og klienterne på den institution, hvor den dømte skal ind, for hvis ikke de accepterer anbringelsen, er det dømt til at mislykkes.

Derfor er det også vigtigt, som justitsministeren påpeger, at den dømte selv må have et valg mellem ubetinget frihedsstraf og at kom-

me i samfundstjeneste, for hvis den dømte selv ikke er positivt indstillet over for det sidste, går det også galt.

Derfor vil jeg godt tilslutte mig, at der bliver foretaget en virkelig uvildig undersøgelse af dette forsøg; jeg synes, det er meget vigtigt. Hr. Jimmy Stahr var inde på det, og jeg vil godt bakke det op. Hvis vi skal videre ad denne og andre alternative veje, må vi have en uvildig gruppe mennesker til at undersøge projektet, og justitsministeren peger på en sammensætning af en sådan undersøgelsesgruppe med nogle forskere, nogle dommere og andre jurister. Jeg skal ikke lægge mig fast på formen, men det er i hvert fald vigtigt, at den bliver uvildig, og at det ikke kun – med al respekt for departementet i justitsministeriet – bliver en departemental undersøgelse, men at der kommer andre med i den.

Jeg kan ikke lade være med at bruge et par minutter på at sige lidt om den filosofi, der ligger bag ved samfundstjenesten, for jeg har ikke kunnet få den beskrevet nogen steder, og derfor har jeg selv sådan måttet gå og tænke mig til, hvad det egentlig er, vi gør med denne ordning.

Udgangspunktet må naturligvis være en beskrivelse af det fængselsklientel, vi har, og da ved vi, at det helt overvejende består af mænd i alderen fra 20 til 30 år, der for to tredjedele vedkommende er ugifte, langt over 80 pct. har ingen uddannelse efter folkeskolen, og over to tredjedele er dømt for berigelsesforbrydelser. Det vil sige, at det, vi har at gøre med, er unge tyveknegte med svage personlige og uddannelsesmæssige forudsætninger, og det tror jeg har meget at gøre med det samfund, vi lever i, og den måde, vi beskytter den private ejendomsret på her i landet. Den er simpelt hen så hellig, at den er skrevet i grundloven.

Der er en hel masse anden lovgivning, som ikke er lige så hellig og ikke er beskrevet i grundloven; det er miljølovgivningen, skattelovgivningen osv. Jeg tror, der er mange, der går rundt og overtræder miljølovgivning, arbejdsmiljølovgivning, skattelovgivning, men det er jo ikke de mennesker, der overtræder de love, der belaster fængselssystemet, og det har med noget andet at gøre, nemlig at det er et klassesamfund, vi lever i, for det er folk fra helt forskellige befolk-

[Ebba Strange]

ningsgrupper, der begår den ene og den anden slags forbrydelser.

Når man indfører samfundstjeneste, hvad er det så egentlig, man gør? Hvis samfundstjeneste skulle være et logisk alternativ til straf, ville udgangspunktet være, at i stedet for at en person blev straffet, fordi han havde overtrådt loven, skulle han mærke nogle konsekvenser af sine handlinger. Det ville for mig betyde, at en miljøforurener selv måtte ud at grave gifttønderne op de steder, hvor de var gravet ned, at en spritbilist måtte ind på skadestuerne og gå til hånde i forbindelse med de ofre, som spritbilismen medfører, at en skattesvindler måtte ud og udføre nogle af de arbejdsopgaver for det offentlige, som ikke kan blive gjort, fordi vi simpelt hen mangler de penge i statskassen. Så ville jeg synes, at samfundstjeneste ligesom hang sammen med et eller andet, men det er slet ikke de forbrydere, vi sætter til at lave samfundstjeneste. Det er de små tyveknægte, som jeg har snakket om, og de har faktisk ikke beriget sig på samfundets bekostning. I de allerfleste tilfælde begår de indbrud eller røverier hos private mennesker eller institutioner, som er forsikret til op over begge ører og derfor egentlig ikke lider noget tab. Det er naturligvis utroligt irriterende at få sit hjem gennemrodet af uvedkommende, det er også kolossalt irriterende at få stjålet sin cykel, så nogle konsekvenser synes jeg det skulle have, men at man som en konsekvens af dette skal ud og udføre samfundsarbejde, er egentlig ikke helt umiddelbart logisk.

Det være sagt for at forstå, hvad det er, det handler om, så vi skal ikke bilde os selv ind, at vi nu indfører noget, der er kolossalt retfærdigt. Jeg synes kun, vi skal tage det for det, det er, nemlig at vi med en ændring i denne retning forhindrer nogle unge mennesker i at komme i fængsel. Det er i sig selv et nyttigt formål, og det er også det, der gør, at SF støtter det.

Bjørn Elmquist (V):

Mine bemærkninger til justitsministerens redegørelse om den samfundsgavnlig tjeneste vil falde i to hovedafsnit. Det ene vil vedrøre de kriminalpræventive, strafferetlige og sociale aspekter af ideen. Det andet vil vedrøre de beskæftigelsesmæssige spørgsmål, den rejser.

Hvad det første angår, har vi fra starten, hvor disse tanker blev rejst fra justitsministerens side – og det er jo nogen tid siden efterhånden – været positivt og sympatisk stemt. For nu at sige det noget firkantet: det er svært at se, at der kommer noget konstruktivt ud af at sætte folk i fængsel. Den betragtning er vi enige i. Vi må vel også sige, at erfaringer fra andre lande – der er blevet henvist især til England – tilsiger, at vi herhjemme kan indlede nogle forsøg i den retning, som justitsministeren er inde på i sin redegørelse.

Baggrunden for det er hos os, at vi deler det håb, som man da kan nære om, at et samfundsgavnligt arbejde kan bringe visse kriminelle og specielt unge kriminelle ind på en bedre vej end den indespærring, som desværre alt for ofte blot leder til alvorligere og fortsat kriminalitet via den kontakt, man får, og via de vanskeligheder, man har med at vende tilbage, blive egentlig resocialiseret i samfundet.

Vi synes nok, man burde overveje, om ikke man skulle udvide forsøgene, når vi ser på det strafferetlige, på de domme, hvor fængselsstraffen skal afløses. Justitsministeren mener, at det skal være de tilfælde, hvor der i øjeblikket idømmes ubetinget fængselsstraf. Vi mener også, man kan overveje, om ikke en række af de tilfælde, hvor man i praksis ender med tiltalefrafald, bør inddrages i ordningen. Der kan være specielle årsager til, at man ender i tiltalefrafald, men der kan også være det behov, som gælder for andre unge kriminelle, som bliver idømt egentligt fængsel, at de, som bliver udsat for tiltalefrafaldet, måske ville have godt af at tilbydes den chance, der ligger i den samfundsgavnlig tjeneste – for det mener vi også der bør ligge i den samfundsgavnlig tjeneste.

Justitsministeren skriver i sin redegørelse vedrørende de undersøgelser, der skal sættes i gang i forbindelse med forsøget – jeg citerer fra folketingets forhandlinger, sp. 1992:

»Straffelovrådet har derimod ikke fundet grundlag for at anbefale, at der gennemføres en undersøgelse af recidivet blandt personer, der idømmes samfundstjeneste under forsøgsordningen.«

Her mener vi nok – det er måske noget i retning af det, som fru Ebba Strange var inde på – at man bør sørge for så bredt som muligt at få undersøgt, hvad der kommer ud

[Bjørn Elmquist]

af disse forsøg, der bliver sat i gang. For det er klart, at hvis der sker tilbagefald for næsten alle, der kommer i den samfundsgavnligeste tjeneste, må vi drage nogle erfaringer af det og gøre os klart, at så har vi ved arbejdets art måske ramt forkert. Jeg håber ikke, vi vil ende med at finde ud af, at princippet var forkert, at ideen var forkert, men jeg synes, det vil være nødvendigt også at lade recidivforholdene undersøge i forbindelse med forsøgsordningen.

Lidt senere i justitsministerens redegørelse står der:

»Det overvejes endvidere, om der bør forsøges tilvejebragt mulighed for en videnskabelig undersøgelse, der kan belyse, hvordan personer, der idømmes samfundstjeneste, klarer sig siden hen i forhold til personer, der idømmes ubetingede straffe.«

Det er måske det, vi er inde på, at det bør være en bredere undersøgelse. Der står, at det overvejes, om der bør forsøges tilvejebragt en sådan mulighed. Hvis der er et år fra det øjeblik, hvor forsøgsordningen bliver sat i kraft, så er der jo ikke megen tid til at overveje videre. Det er noget, der skal ske nu og her, samtidig med at forsøgene sættes i værk. Jeg tror i hvert fald, vi skal have et meget parallelt tidsforløb.

Jeg skal nu bevæge mig videre til nogle mere principielt betonedede betragtninger om, hvordan vi får denne forsøgsordning sat i kraft. Ministeren mener i sin redegørelse, at det vil være tilstrækkeligt at henholde sig til den opregning af vilkår, der står i straffelovens § 57, idet denne opregning ikke er udtømmende for, hvilke vilkår der kan gives i forbindelse med en betinget dom.

Vi har i mit parti gjort os nogle nok så principielle overvejelser med udgangspunkt i grundlovens § 3, måske inspireret af, hvad der sker i lande ikke lige omkring os, men dog forholdsvis nære samarbejdspartnere, hvor vi ikke kan lide en politisk indblanding i den dømmende myndighed. I grundlovens § 3 har vi en helt klar opdeling i den lovgivende magt, den udøvende magt og den dømmende magt. Hvad er det, vi gør, hvis vi nu følger justitsministerens model på området? Ja, vi kommer faktisk med nogle politiske signaler fra et flertal i folketinget, et regeringspålæg, til dommerne om, at nu skal de ændre deres hidtidige domspraksis. Jeg kan godt se, at her er der tale om, hvad de

fleste vel vil kalde en mildning af straffen, og derfor er det ikke så farligt, at politikere og regering blander sig i, hvad dommerne gør, men alligevel synes jeg – og vi synes i mit parti i hvert fald – at vi af hensyn til principperne i grundlovens § 3 bliver nødt til at have en lovgivning på området. Det behøver ikke at forsinke tingene. Der er så mange principielle fordele og helt grundlæggende fordele ved vores tredeling af magten i grundlovens § 3, at vi må se på det spørgsmål med stor alvor.

Nogle afsluttende bemærkninger om beskæftigelsesaspekterne. Det er klart, at hvis vi tror på ideen – og det gør vi jo, som jeg sagde før – der ligger bag denne filosofi om den samfundsgavnligeste tjeneste, må den tjeneste, man skal ud og udføre, ikke være det rene pjat, for nu at sige det noget firkantet. Det skal være noget, der giver et tilbud, noget, der bringer én bedre i vej. Der skal være en arbejdsrytme, og der skal være noget seriøst i det job, man får. Derfor er det en svær balancegang, vi her skal finde.

Man kan i øvrigt stille det principielle spørgsmål, om vi kan tale om, at man på den måde bliver idømt arbejde. Det lyder ikke rart i tider som disse, hvor der er masser af mennesker, der gerne vil have arbejde. Nu er der lige pludselig noget ødiøst i det. Vi skal passe på, at det ikke breder sig som ringe i vandet på den arbejdsplads, hvor de unge kriminelle bliver sat til at udføre et stykke arbejde, som andre måske skal være sammen med dem om. Det kan godt gå hen og have en vis afsmittende virkning. Men lad det nu ligge.

Der er nogle mere konkrete overvejelser, som gør denne sag vanskelig – for os, i hvert fald. Justitsministeren har fra starten lovet ikke bare mit parti, men os alle sammen, bl.a. i retsudvalget, at disse ting først ville blive sat i værk, når man havde arbejdsmarkedets fulde forståelse, og når man var sikker på, at man ikke ville tage jobmuligheder fra de alt for mange arbejdsløse, vi har i øjeblikket. Da jeg læste denne redegørelse fra justitsministeren igennem, fandt jeg frem til, at han siger, at kriminalforsorgen har været i kontakt med arbejdsmarkedsnævnet i København. Det giver også god ræson, fordi det bl.a. er i København, vi skal have forsøgsordningen. Men det andet sted i landet, hvor vi skal have forsøgsordningen iværksat, er i

[Bjørn Elmquist]

Nordjylland. Det er det område i Danmark, der er hårdest ramt af arbejdsløshed i øjeblikket, og hvor man søger med lys og lygte efter bare det mindste, der kan minde om et stykke arbejde, til over 40.000 mennesker. Har man hørt arbejdsmarkedsnævnet i Nordjylland? Jeg har læst i aviserne, at det har man ikke, og jeg har sågar læst et sted, at amtsborgmester J. M. Nielsen skulle have udtrykt meget skarpt over for arbejdsministeren, at han var chokeret over, at man ikke var blevet hørt. Der er i pressen også citater fra sekretæren i arbejdsmarkedsnævnet i Nordjylland. Det korte af det lange er, at man dér simpelt hen ikke kan forestille sig, at man kan trampe flere job op af jorden i Nordjylland og man vil være meget ked af at skulle deltage i denne ordning.

Jeg må udtrykke stor beklagelse og skuffelse over, at justitsministeren ikke har levet op til de givne løfter. Jeg tør ikke sige, om det er justitsministeren, der har kikset, eller det er sket andre steder i centraladministrationen. Jeg har bedt om samråd i arbejdsmarkedsudvalget – for det har jo med beskæftigelsen at gøre – både med justitsministeren og med arbejdsministeren. Endnu har vi ikke haft lejlighed til at tage det samråd. Jeg må sige helt klart, at for mit parti skal denne forudsætning være opfyldt, for at vi kan give vores tilslutning til, at forsøgsordningen sættes i værk. Jeg håber, at vi under debatten i dag kan få det; ellers må jeg vente til samrådet i arbejdsmarkedsudvalget.

Birgith Mogensen (CD):

Det er CDs opfattelse, at straffesanktioner stort set har tre formål med hvert sit sigte. For det første: den kriminelle må straffes, fordi vedkommende skal erfare, at forbrydelser ikke kan betale sig. For det andet: når retten har talt og dommen er forkyndt, meddeler pressen dette faktum. På den måde virker straf præventivt og på anden måde forebyggende. For det tredje: ved meget alvorlige forbrydelser indebærer langvarige fængselsstraffe, at potentielle ofre beskyttes.

Skikken på opbevare forbrydere i fængsel eller lignende institutioner kan vi ikke ændre radikalt. Vi har simpelt hen intet alternativ, når det drejer sig om at gardere samfundet mod kriminelle gerninger af enhver art. Vi har dog på mange måder liberaliseret på-

dømmelse, strafudmåling og strafbehandling, især når det drejer sig om ganske unge mennesker og førstegangskriminalitet. Tiltalefralfald er også blevet mere almindeligt, og mange kriminelle, som tidligere blev idømt ubetinget fængselsstraf, idømmes nu betinget hæfte eller fængsel. Mindre forbrydelser, som før kostede kortere hæfte- eller fængselsstraffe, bliver nu afgjort med bøder. Så langt, så godt – eller måske ikke så godt.

Udviklingen viser desværre, at den samlede kriminalitet netop er tiltaget kraftigt i de år, hvor vi har mildnet straffesanktionerne. Hermed påstår jeg ikke, at kriminalitetstakten er accelereret hurtigere, fordi vores straffesanktioner er blevet liberaliseret. Jeg håber heller ikke, at liberaliseringen har reduceret den danske retsbevidsthed. Men den kendsgerning, at kriminaliteten er stærkt stigende, må i nævnte forbindelse give stof til eftertanke.

Den 6. november 1980 debatterede vi fængselsstraf og resocialisering her i folketinget. Ved den lejlighed konstaterede vi, at der i 1974 var ca. 3.500 personer, som afventede strafafsoning. Det tal var 1. juli 1980 steget til 7.600 personer, og ventelisten har nu overstegit 11.000 personer, som venter på at afsone deres straf.

Denne triste udvikling er sket, til trods for at der er taget 400 celler mere i brug, og til trods for at vi har liberaliseret vore straffesanktioner.

På daværende tidspunkt nævnte jeg, at hver fjerde strafafsoner var narkoman, og jeg efterlyste en ordning, som kunne overføre disse strafafsonere til institutioner eller hjem, hvor de i stedet for fængsel kunne blive behandlet og helbredt. Sagen er jo den, at bortset fra narkobagmænd, importører og mellemænd, der afsoner langvarige straffe for deres ondartede narkoforbrydelser, mener jeg stadig væk, at der ikke flyder kriminelt blod i årerne på den almindelige narkoman. Han eller hun stjæler kun for at dække sin altdominerende og uhyggelige narkotrang. Det er omsonst at spærre disse syge mennesker inde i en fængselsinstitution. Ungdomsnarkomaner vil let kunne afkriminaliseres, hvis de bliver helbredt og resocialiseret uden for fængslets mure. I øjeblikket optager narkomaner mere end 20 pct. af landets totale fængselskapacitet. Hvorfor har vi ikke liberaliseret på dette alvorlige område? Jeg ved,

[Birgith Mogensen]

der er kriminalforsorgsfolk, der deler min opfattelse på dette felt, men der sker ikke noget, selv om også justitsministeren længe har været bekendt med disse tanker.

Gennemførelsen af en så human liberaliseringsplan over for såkaldte kriminelle narkomaner vil samtidig give plads til en meget stor del af de dømt, som befinder sig i en umenneskelig og psykisk belastende situation, mens de venter på at betale deres gæld til samfundet.

En af årsagerne til, at justitsministeren delvis ønsker frihedsstraf erstattet med samfundstjeneste, er jo, at man ønsker at aflaste fængslernes kapacitet. Derfor kan jeg stadig væk ikke fatte, at ministeren ikke overfører de kriminelt ufarlige narkomaner til anden regie, hvor de kan blive behandlet for deres sygdom og dermed afkriminaliseret. En liberalisering på det strafferetlige narkomanoråde vil på mange måder gavne samfundet.

I forhold til dette store, uløste problem virker justitsministerens og straffelovrådets iver for at få gennemført en forsøgsordning med samfundstjeneste paradoksalt på mig, men naturligvis kan jeg se det ideologiske og humane element i delvis at erstatte forholdsvis korte fængselsstraffe med en eller anden form for samfundstjeneste. Ligeledes er der tydelige besparelser at hente i dette alternativ til frihedsstraf. En mindre reduktion af strafafsoningsventelisten vil det også medføre.

Det er mit indtryk, at tilbuddet stort set gives til unge kriminelle, som tidligere har fået tiltalefrafald og flere betingede domme for forholdsvis mindre berigelsesforbrydelser. Sagt rent ud: det drejer sig om potentielle vaneforbrydere i småtingsafdelingen, som har slidt på og efterhånden opbrugt langmodigheden hos landets dommere, som derfor lader hammeren falde på 6-10 måneders ubetinget fængsel. Denne dom kan så mere eller mindre sones med samfundstjeneste.

Kriminalforsorgen udtaler, at der vil blive lagt stor vægt på udvælgelsen af arbejdssteder. Forudsætningen er, at den dømt skal beskæftiges i en sådan grad, at vedkommende føler jobbet som en pligt og dermed straf. Sagt på en anden måde: man tilstræber ikke at anbringe den dømt i en arbejdssituation, som er såkaldt meningsfyldt set fra den dømtes synspunkt.

Nogle repræsentanter for kriminalforsorgen mener ikke, det bliver vanskeligt at finde samfundstjenestepladser til omtalte kriminelle gruppe, men nævner dog, at en del ungdomsklubber og centre har sagt nej tak, selv om assistancen er gratis. Andre kriminalforsorgsfolk mener, at netop nævnte kriminelle gruppe med deres ret belastede fortid og en meget begrænset arbejds erfaring slet ikke vil kunne indordne sig under jobstedernes samarbejdsforhold. Personlig tror jeg, at frafaldsprocenten i disse samfundstjenesteforhold vil blive meget stor. Derfor er den resocialiseringstanke, der også er indbygget i denne idé, at betegne som urealistisk ønsketænkning.

I relation hertil har jeg bidt mærke i nogle sætninger, som justitsministeren skriver i sin redegørelse, sp. 1992:

»Straffelovrådet har derimod ikke fundet grundlag for at anbefale, at der gennemføres en undersøgelse af recidivet blandt personer, der idømmes samfundstjeneste under forsøgsordningen.«

Det vil i praksis sige, at man efter forsøgsordningens ophør ikke vil være i stand til at analysere frafalds- og tilbagefaldsprocenten. Efter min mening vil man derved ikke kunne bedømme, om forsøget skal stoppes, udvides eller gøres permanent.

Et helt andet problem er, at denne form for samfundstjeneste under ingen omstændigheder må besætte en arbejdsplads, som kan bestrides af en hvilken som helst anden arbejdsledig i dette land. I mit valgdistrikt i Nordjyllands amt har forskellige personer med amtsborgmester Jens M. Nielsen i spidsen kraftigt kritiseret, at vort amt med landets største arbejdsløshed er udpeget til at være samfundstjenesteforsøgsdistrikt nr. 2. Jeg kan godt forstå hr. Jens M. Niensens skepsis. Han vil ikke have trukket denne forsøgsordning ned over hovedet, før det er bevist, at denne idé ikke vil besætte én eneste mere eller mindre almindelig arbejdsplads i Nordjyllands amt.

Justitsministeren nævner i sin redegørelse, at flere lande er gået i gang med samfundstjenesteforsøg. Ministeren fremhæver især England, som efter lokalforsøg nu på landsbasis har gjort ordningen permanent. Sanktionsformen har medført, at ca. 18.000 personer hvert år nu dømmes til samfundstjeneste – altså ligner det en succes.

[Birgith Mogensen]

Til trods for disse engelske oplysninger stiller CD sig lidt skeptisk med hensyn til det danske forsøg, som delvis skal erstatte frihedsstraf med samfundstjeneste. Vi betragter målet med dette forsøg som en yderliggående liberalisering af danske strafsanktioner. Desuden er vi sikre på, at ordningen vil støde på arbejdsmarkedsproblemer, bl.a. fordi samfundstjenesten skal udføres gratis.

I øvrigt stiller CD sig tvivlende, når der tales om, at berigelsesforbrydere bl.a. skal udføre deres arbejde i ungdoms- og ældregrupper. Gør man ikke alle parter en bjørnetjeneste? Vil berigelsesforbrydere i dette miljø ikke blive fristet over evne? Vil de unge og ældre have tillid til de kriminelle, som udfører samfundstjeneste i stedet for frihedsstraf?

Knud Lind (FP):

»Du må ikke stjæle«, står der i det 7. bud. Ser man på politiets årsberetning for 1980, vil man opdage, at det 7. bud overtrædes dagligt i en sådan grad, at man har fundet det formålstjenligt at føre statistik over det.

Der står også i Det gamle Testamente: »Øje for øje og tand for tand«. I vor fængselspolitik har Danmark igennem hundreder af år efterlevet denne bibelske sætning. Fængselsstraf har i alt for høj grad været lagt an på det generalpræventive. Vi kan ikke sige, at fængselsstraf ikke har virket præventivt, men vi kan sige, at den ikke har virket særlig godt. En af årsagerne er, at fængselsmiljøet ikke fremmer den dømtes positive sider. Det, som de unge mennesker ikke kan i forvejen, får de lært under et fængselsophold. Derfor kan man næsten matematisk beregne recidivisternes antal.

Vi skal tilgive, men på hvilken måde skal vi tilgive? Skal det være i form af afsondring fra samfundet, eller skal det være en tilpasning til samfundet i et ulønnet arbejdsforhold? Der er mange former for alternativ straf. Herom skriver man f.eks. i bogen om alternativ frihedsstraf:

»»Det er beskidt og uværdigt at spytte på en politibetjent, og jeg lover aldrig at gøre det igen.« Denne sætning blev en ung amerikaner for nylig dømt til at skrive 2.500 gange for en forbrydelse, som man næsten kan gætte sig til.

I realiteten fik han valget mellem denne straf og 30 dages fængsel. Denne lidt kuriøse dom er et af de efterhånden temmelig mange udtryk for en tendens bort fra frihedsstraffen.«

Fremskridtspartiet er et nytænkerparti, som ikke er bange for at gå nye veje. Derfor er vi også positive over for en forsøgsordning med samfundstjeneste. Jeg skal ikke gå ind i problematikken, om det kan ske, jfr. retsplejelovens § 57, eller det ikke kan ske. Jeg vil dog sige, at der er andre former end dem, som man har nævnt i denne redegørelse, f.eks. natfængsel eller weekendfængsel, som jeg ved at en tidligere justitsminister, fru Nathalie Lind, har været inde på. Fordelen ved samfundstjeneste ligger i, at den dømte i det væsentlige vil kunne opretholde sin almindelige tilværelse og herunder bevare sin familie- og arbejdsmæssige situation. Domfældte vil ikke være udsat for de negative påvirkninger, som vil komme i et fængsel. Ordningen skulle i øvrigt være billig.

England har samfundstjeneste og har haft en prøveordning. Det må understreges, at ifølge dommer P. Bruun Niensens artikel i Ugeskrift for Retsvæsen, 1978, side 102, skulle ikke færre end 71 pct. af de domfældte have udført samfundstjenesten tilfredsstillende. Nu må man dog dertil sige, at i England har man mange foreninger m.v., som beskæftiger sig med velfærdsarbejde, og som er i stand til at optage dem, som er dømt til samfundstjeneste.

I den forbindelse vil jeg anføre, at vi må have helt klare regler om sanktionsformerne, hvis den dømte f.eks. ikke passer sin tjeneste. Også spørgsmålet om kontrol må vi have afklaret fuldstændigt. Det bør helt klart præciseres, hvilke straffelovsovertrædelser der skal kunne føre til sanktionen samfundstjeneste. I sp. 1991 skriver ministeren i sin redegørelse:

»På baggrund af straffelovrådets indstilling må det forventes, at domstolene vil vise tilbageholdenhed over for at anvende samfundstjeneste i sager om vold eller hærværk. I sager om spirituskørsel er det – bortset fra ganske ekstraordinære tilfælde – ikke tanken at gøre brug af samfundstjeneste i forsøgsperioden.«

Det første, som ministeren siger dér, er, at det »forventes«. Man har altså ikke noget klart billede af, hvorledes det skal føres ud i

[Knud Lind]

livet. Det er et spørgsmål, om vi ikke må have præciseret det lidt nærmere, men det kan være, ministeren kommer ind på det i sit svar senere. Vi må have klarhed over dette spørgsmål, inden forsøgsordningen bliver til en permanent ordning.

Forsøgsordningen kommer på et uheldigt tidspunkt med 300.000 arbejdsløse. Derfor må vi have en garanti for, at samfundstjeneste ikke gør nogle uskyldige arbejdsløse.

Vi har set, at afsoningen i fængsler ikke altid har virket efter hensigten, og jeg vil godt nævne, hvad en af årsagerne kunne være – baseret på den måde, det kører på i dag. Hvis en kriminel har været dømt og har været kriminel i nogle år, ja, så går den pågældende til slut hen og bliver invalidepensionist og får en invalidepension. Hvis den pågældende derefter, efter at han har fået invalidepensionen, begår en ny lovovertrædelse og kommer i fængsel, så beholder han sin invalidepension i 6 måneder, mens folkepensionisten, der skal på alderdomshjem, får frataget sin pension allerede den første måned. Man kunne jo sige: »Ja men det er da udmærket, at de må beholde den i 6 måneder«, men der sker reelt bare det, at den pågældende ikke ønsker at gå ind i en arbejdsituation i fængslet. Han kan måske i stedet for nedsætte sig som narkoforhandler i fængslet.

Det er nogle af de forhold, der gør, at samfundstjeneste formentlig er bedre end det system, vi har i dag, men det vil forsøgsordningen vise.

Jeg vil godt slutte af med at sige til ministeren, at vi nok må have en undersøgelse af, hvorledes det er gået med denne forsøgsordning. Nu har jeg selv nævnt her, at der har været undersøgelser i England, men da forholdene ikke helt kan sammenlignes, er det muligt, at vi bør have en undersøgelse, når forsøgsordningen er overstået.

Ud over det vil jeg give udtryk for fremskridtspartiets positive indstilling til ministerens redegørelse og ministerens forsøgsordning. Vi er rede til at gå ind i et positivt samarbejde.

Bernhard Baunsgaard (RV):

Jeg vil gerne begynde med at sige tak for den redegørelse om samfundstjeneste, vi har fået. Jeg skal straks sige, at den radikale

gruppe tilslutter sig, at vi foretager dette forsøg.

Jeg vil gerne komme med nogle principielle betragtninger om vores sanktionssystem, for så ufuldkomne, som vi er som mennesker, er det nødvendigt, at der sker noget, når vi overtræder de regler for vort gensidige samvær, som et flertal har bestemt. Fængselsstraf er jo et af de sanktionsmidler, der har været anvendt, og jeg vil gerne sige, at det er ikke noget godt middel. Professor Karl O. Christiansen har engang behandlet dette og sagt om den generalpræventive virkning – altså den virkning, som straffen har på alle dem, der ikke begår nogen overtrædelser – at vi ved ikke noget om, hvor præventiv fængselsstraf vil være, men det tror vi så på. Vi tror på, at det har en generalpræventiv virkning, skønt vi ikke ved noget om det. Man kan vel føje til, at vi er forskellige, og derfor er den generalpræventive virkning af en eller anden sanktion i anledning af en overtrædelse nok helt forskellig for forskellige samfundsrupper.

Vi kan også spørge: hvordan er virkningen så på den, der overtræder de fælles regler? Er det sådan, at man bliver forbedret af at være i fængsel? Nej. Vi har en række undersøgelser, der helt entydigt viser, at man bliver værre af at sidde i fængsel. Men generelt tror vi slet ikke på disse undersøgelser og fastholder fængsel.

I den forbindelse har jeg et enkelt spørgsmål. Jeg indrømmer, at det nok falder lidt uden for det, vi beskæftiger os med, men det er væsentligt, når man kommer ind på betragtninger over fængslets skadelige virkninger. Det drejer sig om varetægtsfængsling af ganske unge mennesker. Det er aktuelt i øjeblikket, fordi man påtænker at lukke hjemmet i Skibby i Hornsherred. Jeg vil gerne bede justitsministeren alvorligt overveje at lade staten gå ind og sikre fortsættelsen, så vi ikke skal sende vore børn i fængsel til et sted, hvor vi ved at de kun kan blive værre af det og formentlig ende som kriminelle, hvis de ikke i forvejen var endt dér.

Efter at jeg er kommet med disse betragtninger om fængselsstraf som sanktion, vil jeg gerne sige, at grunden til, at vi specielt er glade for ideen om en samfundstjeneste, er, at ministeren har sagt i sin redegørelse, at han forestiller sig, at samfundstjenesten skal træde i stedet for kortere, ubetingede friheds-

[Bernhard Baunsgaard]

straffe, altså at vi anvender den, hvor vi tidligere har anvendt fængsel. Det er meget tilfredsstillende for os.

Når der fra venstres side foreslås, at vi skulle anvende den i tilfælde, hvor vi hidtil har anvendt tiltalefraval, er jeg følgelig helt uenig. Det kan ikke være rimeligt, at vi ved at indføre samfundstjenesten skærper vore strafsanktioner. Vi må bruge den på områder, hvor vi nu bruger et middel, om hvilket vi kun kan sige noget dårligt.

I de betragtninger, ministeren i øvrigt har gjort sig om samfundstjenesten, er der henvist til, at denne sanktion skal idømmes efter en vurdering af personen. Det er klart, at man må have et tilsagn fra vedkommende, og at vedkommende må opfatte samfundstjeneste som en sanktion fra samfundets side, fordi man har overtrådt de vedtagne regler. Men vi må passe på ikke at falde i den grøft, at vi indfører samfundstjeneste og det er noget, vi anvender på de pæne folks børn eller unge, mens folk fra Vesterbro stadig væk skal puttes i fængsel. Jeg tror, det er nødvendigt, at dette understreges.

Det er klart, som ministeren har forudsat – og så vidt jeg forstår også overholdt – at der skal gennemføres forhandlinger med arbejdsmarkedets parter, før systemet indføres, og at der skal være forhandlinger med myndighederne. Der har været lidt avispolemik om det. Det er så indlysende, at jeg ikke skal bruge mere tid på det.

Der er en anden ting, jeg vil advare imod. Ministeren anfører, at i England har man haft gode erfaringer med samfundstjenesten. Jeg advarer imod, at vi lægger så forfærdelig megen vægt på, at det virker godt i England. Vi må jo huske på, at dér har man en ganske anden tradition for anvendelse af frivillig arbejdskraft eller frivillig indsats på en række områder, hvor det ikke er godkendt i Danmark. Det er meget almindeligt at bruge frivillig indsats i England i sociale forhold. Vi kan huske, at da man forsøgte herhjemme med frivillig indsats dér, så reagerede de pågældendes organisation. Det var et hjem for ældre, hvor der var nogle mennesker, der mødte op. Organisationen for dem, der var ansat, greb ind og sagde, at dermed blev der taget arbejde fra dem. Det er nok en ting, vi skal passe på, når vi vil sammenligne med andre lande.

175 Ft

(175)

Dette skal ikke forhindre det, som jeg sagde til indledning: at den radikale gruppe er overordentlig tilfreds med, at vi forsøger med samfundstjeneste, og er overordentlig tilfreds med, at den skal bruges i tilfælde, hvor vi hidtil har brugt egentlig frihedsstraf. Men vi må altså passe på, at den ikke får en social ubalance.

Det næste spørgsmål er, hvem der skal træffe bestemmelse om den. Her siger ministeren i sin redegørelse, at den nærmere fastlæggelse af anvendelsesområdet vil henhøre under domstolene, og i det hele taget siger ministeren adskillige gange, at det må være domstolene, der bestemmer. Det svarer til straffelovrådets indstilling.

Vi har jo tidligere drøftet betingelserne for at få indført samfundstjeneste, og jeg vil gerne have lov til at citere, hvad jeg sagde i sin tid, den 6. november 1980, om dette. Der blev af justitsministeren henvist til, at folketingets retsudvalg kunne se på det, og hertil bemærker jeg (folketingets forhandlinger 1980-81, sp. 1733), at

»... det ikke er udvalget og ikke ministeren, der skal træffe beslutning om, hvordan dette forsøg skal forme sig, men at det er folketinget«.

Jeg vil gerne bringe dette citat frem, for det er fortsat min opfattelse, at de nærmere regler for, hvordan samfundstjenesten skal ske, også i forsøgstiden, på en eller anden måde bør fastsættes af folketinget. Jeg lægger i den forbindelse megen, megen vægt på, at identiske overtrædelser kan medføre brug af samfundstjenesten, og at den bliver brugt på det.

I forsøgsperioden er jeg overordentlig tilfreds med at man ikke, som det oprindeligt var meningen, indskrænker sig til alene at gøre forsøg i Københavnsområdet, men at man tager et område som Nordjylland med.

Det er sagt fra andre heroppe, men jeg vil gerne understrege det: for at vi kan få noget ud af dette forsøg og få det rigtigt anvendt, er det efter min mening helt ubetinget nødvendigt, at der sættes en undersøgelse i gang over, hvad der egentlig sker med samfundstjenesten. Ellers har vi jo ingen mulighed for at vurdere forsøget bagefter.

Inge Krogh (KrF):

[Inge Krogh]

Her i landet har man længe arbejdet med at gøre fængselsopholdene mere pædagogiske og udvikle dem, sådan at der var bedre mulighed for resocialisering. Et af resultaterne er statsfængslet i Ringe, hvor der i hvert fald i højere grad end i mange andre fængsler lægges vægt på, at den enkelte har et ansvar for at sørge for sig selv i fængslet. Der er også arbejdet med at finde andre former for straf end frihedsberøvelse. Et af forslagene er samfundstjeneste, som fremlægges her, hvor man, som det er nævnt, vil begynde en forsøgsordning i København og i Nordjyllands amt.

Det må siges principielt at være en ganske udmærket ordning, at man i stedet for frihedsberøvelse arbejder i fritiden og udfører et arbejde, som skal kontrolleres, og som, hvis det ikke passes, ved dom kan forvandles til en frihedsstraf.

Der har igennem adskillige år været samfundstjeneste i England og nu også i Holland. Spørgsmålet er, om det ikke er anlagt efter nogle andre retningslinjer end i de forsøgsordninger, der omtales her. Jeg har i hvert fald hørt, at det i England er sådan, at man arbejder i parker, på gader og på veje.

Samfundstjenesten skal aftjenes i fritiden. Man kan dog næppe se bort fra, at en del af dem, der dømmes for berigelsesforbrydelser, er arbejdsløse. Hvad vil man så? Vil man skaffe arbejde eller lade samfundstjenesten udstrække sig til arbejdstiden og så give kostpenge og logi eller hvordan?

Det må formentlig være ret unge mennesker, der er tænkt på. Det står der ikke specielt, men der står, at samfundstjenesten skal virke pædagogisk, og det må derfor sandsynligvis være unge, man tænker på.

LO og arbejdsmarkedsnævnet i København er gået med til forsøget, der skal foretages, på betingelse af, at der ikke må udføres arbejde, som tages fra andre.

Man kan nok undre sig lidt – det gør jeg i hvert fald – over de områder, der omtales som de steder, hvor man vil foretage forsøget, f.eks. institutioner for handicappede og centre for ældre. Det er da områder, hvor der i hvert fald kræves umådelig meget, specielt af dem, der er ansat på institutioner med psykisk handicappede, der ofte er multihandicappede. Ældre mennesker er også meget følsomme over for, hvem de omgås. Det skal helst være mennesker, der kender de

ældre og kan sætte sig ind i de ældres psyke. Det er måske meningen, at der skal arbejdes i køkkenet og på terrænet og ikke direkte med beboerne, men alligevel kommer man dog i kontakt med beboerne. På plejehjemmene er der også et meget følsomt klientel, som er stærkt afhængigt af det personale, der omgås dem.

At de kriminelle skal arbejde på fritidshjem, vil måske vække en del ængstelse blandt forældre, og i ungdomsklubber vil det kræve meget af lederne at have dem med i arbejdet. Mange af de unge har været med i bander, og det er jo netop det, man vil undgå i ungdomsklubberne.

Det er meget kort tid, der nævnes til arbejdet. Der nævnes 40–200 timer inden for et år. Det må altså være med mange mellemrum eller meget kort tid, man arbejder. Hvis det skal svare til en straf for en berigelsesforbrydelse, hvor strafferammen er mindst 3 måneder, vil det altså svare til ca. 13 timer om måneden, hvor man ellers skulle have været frihedsberøvet i et betydelig større antal timer.

Der vil nok være en hel del vanskeligheder ved forsøget, men princippet synes vi er udmærket. Det må dog være muligt at finde andre arbejdspladser end disse institutioner.

(Kort bemærkning).

Knud Lind (FP):

Jeg ved ikke hvorfor, men da jeg så fru Inge Krogh, kom jeg til at tænke på en glemte gruppe: Jehovas Vidner. Når vi taler om samfundstjeneste, og at fængslet giver nogle meget dårlige påvirkninger, kunne jeg godt tænke mig i den forbindelse at spørge ministeren: er det ikke lidt underligt, at vi – jeg tror, det er i Ringe statsfængsel – har siddende 20 personer fra Jehovas Vidner, som afsoner 8 måneders fængsel – jeg tror, de fik en nedsættelse i straffen – samtidig med at vi ved, at der er i tusindvis, der trækker frinummer?

(Kort bemærkning).

Inge Krogh (KrF):

Jeg vil gerne sige, at jeg sætter megen pris på Jehova og vil gerne tjene ham, men jeg sætter ikke pris på organisationen Jehovas Vidner.

Justitsministeren (Ole Espersen):

Jeg vil gerne takke for den overvejende positive modtagelse af redegørelsen. Det forekommer mig, at der kun er ét parti, der har givet udtryk for en generelt skeptisk holdning, nemlig centrum-demokraterne ved dets ordfører, fru Birgith Mogensen. Ellers har holdningen været positiv, og de betænkeligheder, der har været fremført, de spørgsmål, der er stillet, de forslag, der er kommet, ser jeg som udtryk for et ønske om at medvirke til, at forsøgsordningen kan forløbe så godt og positivt som muligt.

Jeg skal til sidst vende tilbage til et par af de mere formelle problemer.

Med hensyn til de forsøg, der har været nævnt nogle gange, først af mit eget partis ordfører, skal jeg sige, at en del vurderinger givetvis vil blive foretaget, når forsøget sættes i gang. For det første vil det selvfølgelig blive undersøgt, hvilke praktiske problemer en forsøgsordning som denne medfører, og hvordan det viser sig muligt – går jeg ud fra – at løse disse praktiske problemer. Det vil også blive undersøgt, om der virkelig er tale om – hvad der jo er hensigten – at det er de korterevarende, ubetingede frihedsstraffe, som erstattes af et vilkår om samfundstjeneste. De forsøg ligger fast.

Det, der har været en vis diskussion om, er spørgsmålet om, hvorvidt man også skulle foretage en mere videnskabeligt præget vurdering af recidivet, når det drejer sig om domme til samfundstjeneste. Man kan sige, at en kortvarig forsøgsordning med relativt få domme måske er et ret spinkelt grundlag for en vurdering af den karakter. Ikke desto mindre er det en given ting – det kan jeg også mærke på adskillige af ordførerne – at selv om man må tage i betragtning, at materialet altså bliver ret begrænset, vil det under alle omstændigheder være interessant at få en undersøgelse af, hvordan recidivet vil være.

Det blev vist fremhævet, at så kunne man måske ikke komme i gang hurtigt, for det tager sin tid at tilrettelægge. Jeg skal sige, at spørgsmålet om, hvordan man tilrettelægger en sådan undersøgelse, har været diskuteret, og jeg er sikker på, at det problem kan løses hurtigt. Noget andet er naturligvis, at der også vil være et økonomisk problem, hvis en sådan undersøgelse skal være rimelig god,

men jeg er meget positiv over for at søge den gennemført.

Det skal være en sanktion under faste former, fremhævede hr. Hagen Hagensen, og det kan jeg være ganske enig i. Jeg tror, det er meget væsentligt, at det, vi foreslår her, ikke føles som noget småpjat, at der virkelig er tale om en reaktion fra samfundets side, som der er hold i. Det er også baggrunden for, at jeg har fremhævet i min redegørelse, at der under forsøgsordningen vil blive anlagt en fast og streng tilsyns- og sanktionspraksis, og at der vil blive ført nøje kontrol med arbejdsforpligtelsens opfyldelse. Såfremt arbejdsforpligtelsen tilsidesættes, vil der blive reageret hurtigt og mærkbart. Det er en absolut forudsætning for, at vi ønsker dette forsøg sat i gang. Det er naturligvis dermed også sagt, at vi vil sørge for mulighederne for den reaktion, som jeg her har nævnt.

Et problem, som mange ordførere har nævnt, er: hvor skal man placere dem, der måtte blive dømt til samfundstjeneste? Der har været nævnt forskellige eksempler i redegørelsen og i debatten, og man kan næsten i alle tilfælde, hvis man udvælger en bestemt lovovertræder, finde et eller andet område, hvor det ville være uheldigt at anbringe ham eller hende. Det tror jeg næsten man kan i alle tilfælde. Det er baggrunden for, at der skal foregå en personlig vurdering af den pågældende, ikke blot af lovovertrædelsens karakter, naturligvis, men af ham eller hende selv som person, for at vi kan konstatere, hvilken form for samfundstjeneste den pågældende vil være egnet til, så domstolen ud fra forsvarlighedshensyn kan træffe en afgørelse om samfundstjeneste.

En konkret vurdering af lovovertrædelsen, af personen, af personens baggrund – personens svagheder naturligvis også – og af det sted, hvor samfundstjenesten eventuelt skal udøves, vil ske i hvert enkelt tilfælde, og det vil ske meget grundigt. Den vil blive foretaget – også for at sikre grundigheden – af en speciel enhed inden for kriminalforsorgen, således at der vil kunne anlægges en fast praksis, efterhånden også byggende på erfaringerne.

Det var det ene, spørgsmålet om personens egnethed i forhold til institutionen – en vurdering, der altså foretages af kriminalforsorgen.

[Justitsministeren]

Men det er selvfølgelig ikke tilstrækkeligt, at kriminalforsorgen foretager en sådan vurdering. Det er også en ubetinget forudsætning, at den institution – og det skal være offentlige institutioner eller institutioner, der i det væsentlige er støttet af det offentlige – der er tale om at benytte, er helt indforstået med ikke blot, naturligvis, at blive brugt som et sted, hvor folk kan afsone samfundstjeneste, men også med denne brug i hvert enkelt konkret tilfælde. Det er ikke kun – vil jeg sige til fru Ebba Strange – fagbevægelsen, organisationerne, der skal ind i billedet, det er altså hver eneste institution. Det er ikke kun institutionens ledelse. I de tilfælde, hvor vi har drøftet spørgsmålene, har både de ansatte og deres tidsfolk været med i drøftelserne. Vi vil naturligvis i den forbindelse også tage stilling til klientgruppen i den pågældende institution. Der er ikke nogen, der skal føle, at de påtvinges nogen, der skal udøve samfundstjeneste. Det ville helt givet været ødelæggende for forsøget.

Spørgsmålet om at tage arbejde fra andre, og hvilken kategori af arbejde der skal være tale om, har været nævnt nogle gange. Når vi har lagt så megen vægt på en indforståelse fra forskellige organisationers side, er det naturligvis bl.a. på grund af den vanskelige situation, vi befinder os i rent arbejdsmæssigt. Vi tør sige på grundlag af det meget grundige arbejde, der er gået forud, at der ikke vil blive taget arbejde fra nogen – hverken fra nogen, der skulle placeres som langtidsledige, eller fra andre. Det er også meget afgørende for os.

For det første er det – for at illustrere problemets størrelse – således, at det, der lægges op til i København, svarer til 15–20 heltidspladser – jeg siger ikke arbejdspladser, men heltidspladser – når man ser tidsmæssigt på det. Altså 15–20 i København og højest – hvis det går i gang for Nordjyllands vedkommende – en halv snes i Nordjylland. Det viser noget om størrelsen af problemet. For det andet – og det er lige så betydningsfuldt – skal en væsentlig del af dem, der måtte blive idømt samfundstjeneste, udføre virksomheden i deres fritid, om aftenen, om natten, i deres weekender. Det er også noget, der betyder, at problemet vedrørende kollisioner med øvrige arbejdsopgaver bliver mindre.

Vi er ganske overbeviste om, at der ikke vil blive taget arbejde fra nogen, men allige-

vel har vi afgivet det løfte, at vi også i hvert enkelt tilfælde vil forelægge det direkte berørte fagforbund eller den direkte berørte fagforening spørgsmålet om brugen af netop den karakter af arbejde, der måtte være tale om.

Hr. Hagen Hagensen spurgte, om de pågældende ikke burde ud og rense skove og strande. Jeg vil være betænkelig af to grunde. For det første, fordi det er mit indtryk, at netop den form for arbejde er noget, der i ret vid udstrækning bruges i situationer, hvor man skal placere langtidsarbejdsløse. Derved kunne vi altså kolliderede med de ønsker, der måtte være dér. For det andet, fordi samfundstjenesten skal være en form for assisterende virksomhed, hvor den, der udfører den, skal indgå i et samarbejde med andre, bl.a. fordi kriminalforsorgen skal have mulighed for en reaktion fra omgivelserne på, om denne samfundstjeneste nu udføres på en korrekt måde. Derfor ville det forslag, som hr. Hagen Hagensen stiller, betyde, at der i hvert fald måtte ansættes nogle flere til at se, om de pågældende, der skulle ud på disse opgaver, nu også var der til tiden og lavede arbejdet ordentligt. Det er noget, vi kan diskutere, men umiddelbart vil jeg mene, at det i hvert fald ikke er den form for opgaver, der var tænkt på her. Om vi kan indføre noget af den art, vil kunne diskuteres.

Jeg vil sige lidt om det, der er nævnt om Nordjyllands amt, og som især var bragt frem af hr. Bjørn Elmquist. Jeg har i går haft en samtale med amtsborgmesteren, og han har bedt mig her give udtryk for, at han er positivt indstillet over for et forsøg af denne karakter. Det, han har rejst spørgsmål om, er naturligvis, hvorvidt det er rimeligt i forhold til Nordjyllands amt på grund af de særlige beskæftigelsesmæssige problemer, der er dér, at bruge Nordjyllands amt. Jeg har, således som jeg også har sagt det tidligere til retsudvalget, naturligvis lovet, at vi ikke vil sætte noget af den art i gang noget sted, før vi har en direkte indforståelse fra det lokale arbejdsmarkedsnævn. Det vil også gælde Nordjylland.

Jeg er nødt til at sige, at der har været nogle misforståelser omkring dette spørgsmål. Arbejdsmarkedsnævnet har været orienteret. Arbejdsmarkedsnævnet i Nordjyllands amt har fået udleveret materialet, der har været forberedende møder, hvor man har

[Justitsministeren]

drøftet denne forsøgsordning, men det er korrekt, at der ikke er sluttet nogen aftale. Det skyldes, at arbejdet en tid gik i stå, fordi der var andre, der modsatte sig, at vi gik videre. Vi mente, at vi skulle have nogle yderligere forhandlinger, og derfor gik det i stå. Nu kom der altså for nogle måneder siden en mulighed for alligevel at sætte forsøget i gang, hvis folketinget ville bakke op bag det. I den situation mente vi, at vi, for at der ikke skulle blive brugt for megen tid igen, måtte sætte det i gang først i København og derefter fortsætte forhandlingerne med Nordjyllands amt for til sin tid forhåbentlig at opnå tilslutning dér.

Når vi ikke har været bange for at vælge Nordjyllands amt, er det, fordi vi føler os overbeviste om, at vi også i et område af landet, hvor der er store arbejdsløshedsproblemer, vil kunne dokumentere og vise i praksis, at vi ikke tager arbejde fra nogen, hvor man kunne have brugt arbejdsløse. Det er vi overbeviste om, og det er grunden til, at vi ikke har været tilbageholdende med at foreslå Nordjyllands amt. Jeg vil gerne gentage, at der indføres ikke samfundstjeneste dér uden en klar tilslutning til tanken fra de samme organer, som vi har fået tilslutning fra her i København.

Fru Ebba Strange nævnte spørgsmålet om andre alternativer, der har været drøftet i forbindelse med bl.a. betænkningen fra 1977. Vi må nok konstatere, at kapacitetsproblemerne i fængslerne i øjeblikket medfører, at natfængsel og weekendfængsel, som jo ville strække sig over en længere periode end normale fængselsstraffe, men alligevel beslaglægge cellerne, tillader kapaciteten desværre nok ikke at vi kan gå i gang med i øjeblikket.

Der var også andre forslag i betænkningen: nedsættelse af strafferammer, tidligere prøveløsladelse osv. Om det skal jeg sige, at det overvejes i øjeblikket i justitsministeriet og i straffelovrådet og i øvrigt også på nordisk plan. Jeg tror, at der snart vil være anledning til at komme med forslag også om disse emner, altså om strafferammer og om prøveløsladelse.

Fængselsurrogater af anden karakter eller fængselsurrogater i det hele taget har været efterlyst. Der er ikke i øjeblikket andre ting under overvejelse end det, vi diskuterer her i dag, men naturligvis er det lidt svært at sige,

i hvilket omfang der rent faktisk anvendes andet, for det er jo altid op til dommeren i hvert enkelt tilfælde at vælge en anden form. Jeg er altså ikke her i besiddelse af en statistik, der kan vise, om der måtte være en bestemt udvikling i gang.

Arbejde er jo ikke straf, det er rigtigt, men man kan også se på en anden måde på det. Man kan sige, at det, man gør – og det er deri, sanktionen ligger – er, at man tager, for at udtrykke det lidt kort, de pågældendes fritid. Man tager deres fritid, og det føles trods alt som en belastning. Jeg tror, at selv om timetallet efter forslaget højst skal gå op til 200 timer, som skal spredes ud over en rimeligt lang periode, er det absolut noget, der føles som en sanktion, og det er også meningen med det. Arbejdet i sig selv er altså ikke sanktionen. Sanktionen er den, at man ikke kan foretage sig det, som man ellers havde tænkt at man skulle foretage sig i den pågældende periode. Jeg tror, de andre spørgsmål, som fru Ebba Strange nævnte, er besvaret i relation til andre spørgsmål.

Hr. Bjørn Elmquist var inde på spørgsmålet om de helt unge, og det tror jeg også fru Inge Krogh var. Jeg skal sige – det er for så vidt også et svar på spørgsmålet om, hvorvidt man skal bruge samfundstjeneste som vilkår for tiltalefrafald – at de helt unge kan give nogle problemer. Jeg tror, at en placering på mange af de arbejdspladser, vi har tænkt os, forudsætter i hvert fald en vis modenhed. Der er også visse arbejdsmiljømæssige problemer omkring de helt unge.

Det bliver heller ikke de ældre, det kommer til at dreje sig om, vil jeg tro. Nu er der ikke nogen faste grænser, selvfølgelig, men typisk vil det heller ikke blive de ældre. Det vil nok blive dem, der har fået et tiltalefrafald og en betinget dom, og som efterhånden er kommet i begyndelsen af tyverne eller i nærheden af tyverne, og hvor domstolen kunne tænkes at finde, at en samfundstjeneste ville være rimelig.

Med hensyn til spørgsmålet om, hvorvidt vi så at sige overtræder grundlovens § 3 ved at give et politisk signal, vil jeg sige, at forarbejderne til den gældende affattelse af § 57 i straffeloven – disse forarbejder findes i forbindelse med ændringen i 1961 – forudsatte ganske klart, at man kunne komme med forslag til sanktioner i forbindelse med betingede domme af en helt anden karakter, som

[Justitsministeren]

man på det tidspunkt ikke kunne forudse; det står oven i købet udtrykkeligt i forarbejderne. Der er altså ikke tale om politiske signaler om at påtvinge domstolene noget, der ligger ud over forudsætningerne for den pågældende straffelovsparagraf.

Det er altid sådan – og sådan vil det også være i forhold til samfundstjenesten – at domstolen står frit, om man vil bruge den eller ej. Sætter vi samfundstjenesten i gang, vil det simpelt hen rent praktisk ske ved, at Københavns byret og forhåbentlig efterhånden også retten i Ålborg m.v. vil blive orienteret om, at der nu er praktiske muligheder for at anvende samfundstjeneste, og så er det op til domstolen selv at gøre det.

Til fru Birgith Mogensen skal jeg sige, at kriminaliteten jo – og det er korrekt – ulykkeligtvis har været stigende i de senere år, men det er også korrekt, at der nu er indtrådt et fald; hvor kriminaliteten tidligere steg med en 10–15 pct. om året, er der ikke blot tale om en stagnation, men om et beskedent fald. Det kan vi ikke bygge alt for meget på, fordi det som sagt kun er et enkelt år, det drejer sig om, men det er i hvert fald givet, at den stigning, den konstante stigning, der har været i de senere år, nu er stoppet. Deraf kan man vel i og for sig også se, at det åbenbart ikke er så afgørende for kriminaliteten, om sanktionen er lige præcis den ene eller den anden, for der har ikke i den periode, hvor der har været tale om dels en stigning og dels nu et fald, været tale om væsentlige ændringer i sanktionen og i hvert fald ikke om nogen ændringer, der kunne motivere den ændring i kriminalitetstallene, der er indtrådt.

Fru Birgith Mogensen nævnte en hel del af problemerne i forbindelse med narkomanernes placering, og det er jeg villig til at drøfte i retsudvalget. De beslutninger, der er truffet om behandlingen af narkomanerne, er ved at blive iværksat; nogle er allerede gennemført.

Fru Inge Krogh har i øvrigt bedt mig svare på det i et spørgsmål. Svaret er ved at være færdigt, og det vil blive ganske udførligt.

Jeg ville også meget gerne, således som fru Birgith Mogensen foreslår det, kunne anvende § 49, stk. 2, i straffeloven over for narkomanerne. Det kræver bevillinger, men jeg er sikker på, at der vil komme en politisk stillingtagen til det inden længe.

Anbringelse af samfundsdømte i ungdomsklubber har givet nogle problemer. Der har været betænkeligheder fra klubbernes side, og disse betænkeligheder har været af en så relevant karakter, uden at jeg skal gå i detaljer, at vi ikke ønsker at forhandle videre med klubberne om at placere samfundstjenestedomte dér.

Hr. Knud Lind vil jeg takke for den positive indstilling. Jeg kan i øvrigt sige, at det, der blev sagt, sådan set er afgørende for – og det skal være mine afsluttende bemærkninger – den fremtidige ordning. Det kan godt være, at en permanent ordning skal lægges i nogle faste rammer, men hvordan disse rammer skal se ud, og hvordan en permanent ordning skal udformes, afhænger efter min opfattelse i meget høj grad af resultatet af det forsøg, der nu foreslås sat i gang.

Det er i virkeligheden ganske svært med det grundlag, vi har – og jeg er enig i, at vi ikke uden videre kan bygge på engelske erfaringer – at sige, hvordan en lov skal se ud, hvis den ikke blot skal bestå i en tilføjelse til den liste, der er i § 57, om, at der også kan anvendes samfundstjeneste; men derved er der ikke opnået særlig meget. Hvis man ønsker at indføre en særlig sanktion, der hedder samfundstjeneste, og vil give retningslinjer for den i en lov – og det håber jeg kan blive relevant – så mener jeg, at vi har grundlaget for at udforme et sådant lovforslag, når vi til den tid har gennemført en 1-årig eller måske 2-årig samfundstjeneste, således som det foreslås her. Men det vil være vanskeligt i øjeblikket at udforme en lovbestemmelse, der går ud over dette blot at sige, at samfundstjeneste også er en mulighed, med nogle bemærkninger, således som man har dem i redegørelsen.

Ikke desto mindre har jeg naturligvis bemærket, at der fra forskellig side har været fremsat ønske om at drøfte en anden form for forelæggelse for folkettinget. Det kan vel så være i form af lovforslag eller beslutningsforslag; det er jeg naturligvis meget villig til at drøfte med retsudvalget. Jeg håber, det kan ske så hurtigt som muligt, for efter disse i virkeligheden seks års meget grundige forberedelser er der behov for at prøve også denne form for sanktioner.

Jeg mangler et par svar, men dem får jeg nok lejlighed til at give bagefter.

(Kort bemærkning).

Knud Lind (FP):

Jeg går ud fra, at spørgsmålet om invalidepension og fortsættelse af det er et af de spørgsmål, ministeren mangler at besvare.

Imidlertid vil jeg gå over til noget andet. Jeg hørte i radioen hr. Bjørn Elmquist udtale noget i retning af, at ministeren slet ikke havde spurgt de stedlige myndigheder i Nordjyllands amt, om der var muligheder for at gennemføre samfundstjeneste i det pågældende amt.

Nu ved jeg, at hr. Bjørn Elmquist er tidligere skærmtrøld med deraf følgende gode forbindelser til mikrofonerne i radio og TV. Derfor må det være dobbelt vigtigt, at justitsministeren klart afviser de påstande, som hr. Bjørn Elmquist har fremført. Det føler jeg ikke rigtig er sket i dag. Ministeren siger, at man ikke vil sætte noget i gang, før man har spurgt de implicerede.

Af pkt. 9 i ministerens redegørelse fremgår det, at det er hensigten at iværksætte forsøgsordningen i København i løbet af foråret 1982 – dér er vi nået til – og nogle måneder senere skulle man altså begynde i Nordjyllands amt. Det farlige er, at man ved at læse en sådan redegørelse får det indtryk, at alt er klappet og klart.

Det, som er afgørende for mig, er, om ministeren, inden han fremlagde sin skriftlige redegørelse, havde en accept fra Nordjyllands amt om, at man var indforstået med projektet. Altså kort og godt: havde ministeren denne accept, inden vi fik den skriftlige redegørelse, eller havde ministeren den ikke?

Justitsministeren (Ole Espersen):

Hr. Bernhard Baunsgaard rejste spørgsmålet om varetægtsfængsling af de unge, og jeg kan i den anledning oplyse, at justitsministeriet i øjeblikket forhandler med Københavns amt om bevarelse af den institution, der blev nævnt i spørgsmålet. Amtet har ikke så meget brug for den længere, men vi har fortsat brug for den.

Hvis spørgsmålet var affødt af placeringen af en 15-årig for nylig i vestre fængsel, kan jeg sige, at den pågældende vist var der 2 eller 3 dage – og det er beklageligt nok i sig selv – men derefter blev anbragt på en anden institution, altså ikke et fængsel.

Der er imidlertid tale om et problem, og det er naturligvis min klare målsætning, at vi skal have andre pladser end de sædvanlige fængsler, når det, som det jo desværre er en gang imellem, er nødvendigt at varetægtsfængsle unge.

Jeg er enig i, at vi må passe på, at der ikke opstår en social skævhed ved udvælgelsen af dem, der kan idømmes samfundstjeneste. Det kan man naturligvis ikke give regler for at der ikke må. Men det afgørende for den personlige vurdering af personen, der skal foretages, må naturligvis ikke være vedkommendes baggrund rent miljømæssigt. Det må være ham eller hende som person og ikke spørgsmålet om, hvor opvæksten har fundet sted.

Hvad angår ungdomsklubberne, har jeg tidligere svaret en anden ordfører.

Hvad angår de 200 timer, kan man nok sige, at det er en meget kort tid i forhold til f.eks. en 6 måneders fængselsstraf, men for det første skal disse 200 timer spredes ud over et relativt stort tidsrum, så man føler, at der i en væsentlig periode er tale om indgreb i ens fritid og i virkeligheden jo også i ens frihed, blot ikke på sædvanlig måde. Dernæst kan det siges, at man ved at gå over 200 timer, måske op til 240 timer, som man gør i England, er ved at nå den grænse, hvor det psykologisk er vanskeligt at få den samfundstjenestedomte til at blive ved og ved og ved med frivilligt at møde op til et eller andet, som vedkommende måske nok har accepteret, men ikke selv har valgt. Det er grunden til, at vi ikke har turdet gå længere end til de 200 timer, og det er altså bl.a. baseret på engelske erfaringer.

I anledning af hr. Knud Linds sidste spørgsmål skal jeg sige, at jeg i retsudvalget har givet udtryk for, at der ikke vil blive sat forsøgsordninger i gang, uden at det sker i indforståelse med de lokale arbejdsmarkedsmyndigheder, og det vil også gælde Nordjyllands amt. Det er baggrunden for, at det ikke sættes i gang i Nordjyllands amt, før der foreligger en accept.

Men det, jeg sagde, var, at det ikke er korrekt, at man ikke har været orienteret om disse tanker; man har været orienteret om disse tanker uden at afvise disse tanker på den tid, hvor orienteringen blev givet. Som sagt afviser man heller ikke nu disse tanker, men man ønsker naturligvis en forhandling,

[Justitsministeren]

og en sådan forhandling skal have et positivt resultat, før en ordning vil blive sat i gang i Nordjylland.

Når man fra Nordjyllands side skal vurdere, om man ønsker at gå ind i en sådan ordning, kunne det jo også være af betydning, at man havde visse, måske blot kortvarige erfaringer fra København. Det er derfor, jeg ikke ser, at der skulle være betænkeligheder ved at sætte en ordning i gang i København og derefter udvide den til et andet område, når det i øvrigt er udtrykt som en klar politisk målsætning, at det skal ske, hvis man får indforståelse fra de lokale arbejdsmarkedsmyndigheder.

(Kort bemærkning).

Knud Lind (FP):

Når det er fra justitsministeriet og justitsministeren, vi får en redegørelse, er det meget vigtigt for mig, at jeg kan være helt overbevist om, at der ikke bare er tale om nogle flyvske planer, som man ikke har undersøgt nøje. Derfor vil jeg igen bede ministeren svare på mit spørgsmål: da denne redegørelse blev afleveret, havde man da en accept fra de implicerede parter i Nordjyllands amt af, at ordningen kunne køre deroppe?

Justitsministeren (Ole Espersen):

Jeg vil gerne – og så bliver det altså for tredje gang – sige, at det havde man ikke. Det er også derfor, der står, at man har accept fra arbejdsmarkedsnævnet i København, men ikke fra Nordjyllands amt. Det håber vi at få, og med den indstilling, amtsborgmesteren i Nordjyllands amt har, tror jeg også, det lykkes.

Hagen Hagensen (KF):

I de bemærkninger, jeg gjorde før, holdt jeg mig til den redegørelse, som justitsministeren har afgivet til os; uanset hvor fristende det ellers kunne være at gå ind i en drøftelse af en hel række andre forhold vedrørende vore straffeforhold, vil jeg afstå derfra. Jeg vil blot gøre den bemærkning til fru Ebba Strange, at der nu engang er forskel på, hvad der er omfattet af straffeloven, og hvad vi har i vores særlovgivning. Her drejer det sig jo faktisk om at sætte ind mod forhold, der stort set er beskrevet i den almindelige straf-

felov. Men lad det nu være; det må vi eventuelt tage op i udvalget.

Men jeg mener, at vi må understrege nødvendigheden af at få undersøgelser af det, vi nu sætter i gang, fulgt op. Men en forudsætning for, at vi kan lave disse undersøgelser på rimelig måde, er, at vi har faste former for det, vi nu går i gang med. Justitsministeren har bekræftet, at der skal være fasthed over forholdene, men jeg mener, de bør lægges ind i mere faste former end det, der er beskrevet i redegørelsen. Først derved får vi et passende grundlag for at kunne bedømme, hvad det er, vi har med at gøre.

Det er meget vel, som justitsministeren siger, at der skal foretages en konkret vurdering af de personer, der muligvis kan blive tale om at idømme samfundstjeneste, og af, hvordan den skal udføres af netop denne eller hin. Det er også rigtigt, når ministeren siger, at de pågældende institutioner, der skal tage imod dem, skal være indforståede dermed, og endda føjer til, at de skal være det i hvert enkelt konkret tilfælde, et forhold, der måske nok kan give nogle vanskeligheder i den administrative praksis.

Men det, der står for mig som noget afgørende – og her er ministeren og jeg ikke enige – er, at der skal være opgaver af en sådan fasthed, at man virkelig føler, at det er en sanktion. Jeg skal ikke gå ind i en videre drøftelse af, om mit forslag om at rense skove og strande er noget, der af forskellige grunde ikke kan lade sig gøre. Men når ministeren herfra har talt om, at man har måttet afstå fra at anbringe unge i ungdomsklubber – hvad jeg måske godt kan forstå kan være rigtigt – så undrer det mig, at man kan gå ind på en betragtning om, at man skulle kunne anbringe dem på plejehjem o.lign., hvor de skal gå til hænde.

Her kommer vi ind på noget, der for mig er væsentligt ved dette her. Hvis det, som ministeren siger, bliver en ren assistancetjeneste eller, som jeg vil kalde det med et gammelt ord, vi kendte fra krigens tid, at være føl, så tror jeg ikke, det bliver det, det skal være. Det skal være en sanktion af en strengere karakter end det, der så bliver tale om. Ellers mener jeg vi forskertser det, vi ønsker at sætte igennem.

Endvidere mener jeg, der må være fuld- stændig klarhed over, hvilke lovovertrædelser der kan belægges med samfundstjeneste i

[Hagen Hagensen]

stedet for frihedsstraf. Det er muligt, det skal være en negativ liste, hvor jeg har nævnt, at forhold, der omfatter vold, og hvad dertil hører, ikke kan komme ind under denne ordning.

Til sidst sige vil jeg sige, at jeg mener, det er klart fremgået af den debat, vi hidtil har haft, at ministeren ikke kan tage den holdning, der har været under den, til indtægt for, at man kan sætte det i gang på grundlag af redegørelsen, idet jeg understreger, at man ikke har forholdene klarlagt i de to områder af landet, hvilket er en forudsætning for, at man kan gøre det. Det skal ske på samme tid, og forarbejderne dertil skal være i orden.

Men jeg opfatter ministerens sidste ord sådan, at man i retsudvalget kan drøfte, hvilken form det skal have, om det skal være en lov, der skal gives herfor – ministeren ser helst, det venter, til det bliver en permanent ordning – eller det skal være en anden form, herunder velsagtens folketingsbeslutningens. Jeg foretrækker for så vidt lovsformen, men erkender, at man omtrent kan skrive det samme i en folketingsbeslutning, og når det angår et foreløbigt forhold, kan det jo godt være, det bliver formen, men det må vi tage op i udvalget. Vi kan blot ikke tage redegørelsen til efterretning på en sådan måde, at ministeren herefter ganske frit kan sætte det i værk.

(Kort bemærkning).

Jimmy Stahr (S):

Det, der kalder mig herop, er nogle bemærkninger fra både hr. Hagen Hagensen og andre ordførere. Hvis vi nu skal til her i folketingsalen at begynde at pinde ud for det første, hvilke straffe det drejer sig om, hvor der må idømmes samfundstjeneste osv., og derudover også begynde at beskæftige os med, på hvilke institutioner og i hvilken form det skal finde sted, så mener jeg, at vi efterhånden er – havde jeg nær sagt – langt ude over endda et lovforslags grænser.

(Kort bemærkning).

Bernhard Baunsgaard (RV):

Der var to sæt af betragtninger i det, hr. Jimmy Stahr sagde her. For det første fandt han, at det var ude over alle grænser, at folketinget skulle bestemme reglerne for brugen

af samfundstjenesten, og derefter, at vi gik ned i, hvor de skulle anbringes, når de gjorde samfundstjeneste. Det sidste kan jeg godt diskutere, det første er det bedste forsvar for, at ingen minister kan gennemføre dette forsøg, uden at det kommer ned i salen. Så kan jeg sige tak til hr. Jimmy Stahr, for efter hr. Jimmy Stahrs indlæg er der ingen diskussion om, at det må være sådan. Der kan ikke være tvivl om, at på dette område, rettens område, må vi sikre os ganske bestemt, hvad der skal ske.

(Kort bemærkning).

Inge Krogh (KrF):

Når hr. Jimmy Stahr hævder, at det er uberettiget at sige, at der ikke bør være samfundstjeneste på plejehjem og hjem for handicappede, må jeg sige, at jeg føler det nødvendigt at sige det, når man kender disse institutioner indefra og ved, hvor optaget man skal være af klienternes problemer for overhovedet at kunne hjælpe dem, og hvor følsomme de er over for en hvilken som helst påvirkning. Jeg synes, det ville være et fejlgreb, hvis man lader nogen, der kommer udefra, arbejde disse steder. Jeg ved, at vi havde militærnægtene f.eks. på den institution for handicappede, hvor jeg tidligere arbejdede, og det var ingen succes.

Steen Folke (VS):

Da vores retspolitiske ordfører ikke kan være til stede, skal jeg kort på hans vegne trække hovedlinjerne i VS' holdning op til den foreslåede forsøgsordning med samfundstjeneste, og samtidig skal jeg beklage, at jeg på grund af møde i finansudvalget ikke kunne være her, sådan at jeg kunne træde ind i den normale ordførrække.

De resultater, det nuværende sanktionssystem, byggende på frihedsberøvelse gennem indespærring, kan opvise, er så ringe, at der er al mulig grund til at stille sig overordentlig åben med hensyn til alternativer.

Vi finder, at det væsentligste bidrag til at nedbringe anvendelsen af frihedsstraf må være nedkriminalisering, det vil sige for nogle områders vedkommende en opgivelse af strafsanktioner i det hele taget og for andre områders vedkommende en afkorting af straffene. Hvis behovet for afsoningskapacitet her i landet over en forholdsvis kort år-

[Steen Folke]

række vokser fra 3.000 pladser til 4.000, 5.000 eller måske endda 6.000 pladser, må det tages som udtryk for, at straffelovgivningen er ude af takt med befolkningens adfærdsmønster, og/eller at betingelserne for kriminalitet er forbedret, f.eks. gennem langtidsarbejdsløsheden, der rammer i titusindvis af unge.

Uanset baggrunden for det ændrede adfærdsmønster er en udvidet anvendelse af straffe det tåbeligste, mest kortsynede og mest selvforstærkende svar, samfundet kan give. Der må sættes ind mod årsagerne, som i vidt omfang er sociale, og sanktionspraksis må derudover udvikles i takt med befolkningens adfærd.

Når vi opretholder et sanktionssystem, er der imidlertid også al mulig grund til at lede efter alternativer til indespærring. Det er på den baggrund, vi i dag debatterer samfundstjeneste.

Om ministerens forsøgsordning vil vi sige, at det for os er en uforgivelig betingelse, at samfundstjenesten fremstår som en valgmulighed, og at den kun kommer på tale i tilfælde, hvor der hidtil har været idømt ubetinget frihedsstraf. Desuden må det være et krav, at tilbuddet gives efter objektive, ikke socialt diskriminerende kriterier, eftersom enhver subjektiv egnethedsvurdering såvel som sociale krav, f.eks. om, at den dømte skal være beskæftiget, altså ikke må være arbejdsløs under udståelsen af samfundstjenesten, vil føre til en uundgåelig udvælgelse af de socialt bedre stillede.

Vi må naturligvis også forlange, at samfundstjenesten ikke etableres på en måde, der medfører nedlæggelse af regulære, overenskomstlønnede arbejdspladser, og at det under denne forudsætning faktisk er muligt at finde rimeligt fornuftige områder for udførelsen af samfundstjenesten. Men disse sidste betingelser synes at falde sammen med ministerens egne, og ministeren hævder, at de vil kunne opfyldes, i det mindste for så vidt angår forsøgsordningen. At der er nogen uenighed om dette, f.eks. i Nordjylland, er en anden sag.

Vi går ud fra, at det alene er, fordi der er tale om en forsøgsordning, når man vil begrænse anvendelsen af samfundstjeneste så stærkt, at det på landsbasis formentlig vil overflødig gøre mindre end 200 afsoningspladser. Viser forsøget sig vellykket, skal an-

vendelsesområdet efter VS' mening udvides, og ikke kun geografisk.

I den forbindelse kan det undre os, at forsøgsordningen kun eller i det væsentlige kun tænkes udstrakt til berigelseskriminelle. I det forudgående betækningsarbejde og de forudgående diskussioner har også færdselskriminelle, spritbilister og voldskriminelle været nævnt.

Vi finder, at forsøget ville få større værdi, hvis det også omfattede disse kategorier. Det er muligt, som forskellige instanser har anført i høringssvar, at de ikke skal med i den endelige ordning, men det forekommer os helt ubegrundet og alene egnet til at reducere forsøgets værdi, hvis de allerede skal holdes ude af forsøgsordningen.

Specielt når det gælder unge og ofte førstegangsvoldskriminelle, finder vi, at det opdragelsesargument, som straffelovrådet ikke fandt særlig relevant, når det gjaldt spritbilister, er endda højest relevant og soleklart mere relevant, end det er for berigelseskriminelle, når aftjeningsstederne for samfundstjenesten tages i betragtning.

Erfaringerne fra forsøgsordningen kan næppe uden videre overføres til kriminalitetskategorier, som ikke har været med, men nok til noget grovere tilfælde af samme kategori, så vi vil opfordre ministeren til endnu en gang at overveje, om ikke forsøgsordningen bør omfatte disse andre kategorier og i hvert fald voldskriminalitet.

Vi må endelig forundres over, at straffelovrådet ikke har villet anbefale en undersøgelse af recidivet blandt personer, der kommer ind under forsøgsordningen. En sådan undersøgelse skal naturligvis ikke kunne bruges til udskydelse af en generel ordning, hvis alt i øvrigt taler herfor, men forsøget bør følges op også på dette punkt, og når ministeren siger, at spørgsmålet stadig overvejes, vil vi anbefale, at det ender med beslutning om opfølgende undersøgelse.

Bjørn Elmquist (V):

Ja, man bliver måske lidt forvirret, for nogle har korte bemærkninger, nogle er i gang med første omgang af ordførertalerne, og nogle er nu i gang med anden omgang. Jeg er i gang med anden omgang. Dette være bare sagt til almindelig orientering.

[Bjørn Elmquist]

Jeg har et par kommentarer til noget af det, ministeren har været inde på. For det første hvad angår det formelle grundlag for denne beslutning, forstår jeg udmærket ministerens formelle betragtninger angående § 57 i straffeloven, men jeg synes, der er så mange både principper og praktiske ting i dette her, der gør det svært for os at få os skudt rigtigt ind på det, hvis vi bliver i redegørelsesformen, at jeg stærkt må tilslutte mig de betragtninger, der har været fremme om, at vi får det i det mindste i form af en folketingsbeslutning. Så får vi det op i retsudvalget; dér kan vi stille konkrete skriftlige spørgsmål, og vi kan have samråd om det også inden for den specielle del, i stedet for at vi skal klare det inden for almindelig del – det har noget med teknikken at gøre herinde – og jeg vil derfor meget henstille til ministeren, at vi får klaret det ad den vej.

Jeg kan tilføje, at dette her ikke skal opfattes som et forsøg på fra min side i hvert fald at få det pindet voldsomt ud. Jeg vil ikke føle mig kaldet til i retsudvalget at sidde og bedømme, om det nu er rigtigt, at man skal være fæl eller assistent på et plejehjem eller man skal på et bibliotek og stå og stemple bøger; det synes jeg det vil være meget, meget svært i hvert fald for mig personligt at skulle sidde i retsudvalget eller her i folketinget og tage stilling til. Vi skal prøve på at få opstillet nogle helt generelle retningslinjer for det, og det er det, vi skal bruge forsøgsordningen til. Det er i hvert fald min holdning til det. Ikke fordi jeg mener, det ikke er en folketingsopgave, men fordi det kan være svært at have et relevant og velfunderet syn på på forhånd.

Dernæst til det om arbejdsmarkedet og arbejdsmarkedsnævnet i Nordjylland. Jeg er glad for, at hr. Knud Lind omsider ved adskillige korte bemærkninger nu er nået dertil, hvor jeg var i onsdags. Det var såmænd derfor, jeg blev interviewet i Radioavisen om det. Det er muligt, at hr. Knud Lind også var blevet det, hvis han havde været så kvik i det allerede dengang.

Jeg må fastholde over for justitsministeren, at der foreligger en vis form for brevveksling. Der har nok været en forudgående kontakt, som justitsministeren nu siger, men derudover må der jo også eksistere et brev fra amtsborgmester J. M. Nielsen; det har i hvert fald været refereret udførligt i visse

dele af dagspressen. Jeg får ikke det til at rime med, at justitsministeren før sagde, at man ikke vil afvise det i Nordjylland, og at han har fået det pr. telefon, eller hvad ved jeg. Jeg har her en fotokopi af Aalborg Stiftstidende fra den 18. februar, hvor man i en artikel på forsiden skriver:

»Nævnet – og det er arbejdsmarkedsnævnet i Nordjyllands amt – har netop sendt et brev til arbejdsminister Svend Auken, hvori nævnet protesterer imod, at Nordjylland skal være forsøgsamt.«

Ja men hvordan forholder dette brev, som jo dog må eksistere et eller andet sted i systemet, sig til det, som justitsministeren for et øjeblik siden sagde, nemlig at »man« ikke afviser? Det her må vi have helt klarlagt, synes jeg, før vi kan komme videre.

Fjerde næstformand (Arentoft):

Jeg vil i anledning af hr. Bjørn Elmquists første bemærkninger anmode hr. Bjørn Elmquist om at studere Forretningsorden for folketinget, § 4, stk. 1 og 2.

Ebba Strange (SF):

Debatten har jo i nogen grad drejet sig om, hvorvidt det grundlag, der ligger for ministerens redegørelse til folketinget, og den debat, der følger heraf, er tilstrækkeligt til iværksættelse af en samfundstjeneste som forsøgsordning. Jeg ville nok have været tryk ved at lade den iværksætte på det grundlag, vi har, men har naturligvis heller ikke noget imod, at vi får den i folketinget igen, hvis vi kan love hinanden at give den en hurtig behandling, og derfor vil jeg så afgjort foretrække beslutningsformen fremfor lovsformen.

Men jeg vil advare imod hr. Hagen Hagens vendt tilbage til de meget faste former. Hvis forsøgsordningen skal have en mening som forsøg, kan det ikke nytte noget, at folketinget allerede her i den første fase, før forsøget træder i kraft, lægger nogle meget faste rammer omkring den. Vi må åbne nogle muligheder, og så må vi efter en passende forsøgstid vurdere, hvordan de muligheder har været brugt.

Det var en af grundene til, at jeg i første omgang gjorde mig til talsmand for, at dette forsøg skulle følges op, og denne holdningsrigtighed har jeg fået bekræftet ved at lytte til

[Ebba Strange]

ordførerne i den første runde, bl.a. hr. Hagen Hagensen, der var meget skeptisk indstillet over for, at små tyveknygte kommer på plejehjem og museer. Det er jeg ikke; jeg synes, det er kolossalt vigtigt. Hvis dette her som en alternativ sanktionsform skal have noget, der ligner en resocialiserende virkning, hvad vi jo ved fængslerne ikke har, så må vi sætte de unge, som det jo hovedsagelig kommer til at dreje sig om, i nogle konkrete situationer, hvor de også bliver udsat for alle de fristelser, som hverdagslivet indeholder, og lade dem leve i den atmosfære af en almindelig arbejdsplads, og så se, hvordan de klarer det.

Dette får også mig til at sige lidt om personundersøgelserne. Det er en anden af grundene til, at jeg ønsker forsøget fulgt op, for jeg er ligesom hr. Bernhard Baunsgaard også lidt bekymret for, at denne ordning får en kolossal social slagside. Hvis vi har accept fra institutionerne, virksomhederne, synes jeg også, vi turde »tørre«. Så skal vi turde tage de udfordringer, der ligger i, at det altså nu er folk, der ellers var idømt ubetinget fængselsstraf, vi sender ud i disse job, og så følger vi, hvordan det går.

Jeg er enig med justitsministeren i, at vi skal holde os inden for de strafferammer, der er angivet, men jeg mener ikke, vi skal stirre os blinde på, at det kun er berigelsesforbrydere, der kan tænkes tilbudt denne form i stedet for fængselsformen.

Jeg tror, at åbenhed omkring det og lidt vovemod fra samfundets side giver os det bedste materiale at arbejde videre på.

Jeg vil slutte med at vende mig meget stærkt imod hr. Bjørn Elmquists forslag om, at dette skulle træde ind i stedet for tiltalefrafald. Jeg mener, det må være en helt klar forudsætning, at det træder ind i stedet for ubetinget fængselsstraf. Hvis vi først begynder at reducere antallet af tiltalefrafald med denne her sanktionsform, får vi jo mange flere straffede, end vi har i dag, og det var vel ikke ligefrem meningen med det.

Men jeg vil gerne sige noget mere principielt i anledning af det, hr. Bjørn Elmquist sagde, nemlig at jeg mener, man fra samfundets side – og det vil i høj grad sige fra den sociale forvaltnings side – gør for lidt for at få taget hånd om de unge mennesker, der får tiltalefrafald. Jeg mener, de i meget højere grad skulle have nogle tilbud, og der skulle tages hånd om dem, sådan at de slap for at

komme ind i maskineriet igen og derved måske til sidst ende med en ubetinget fængselsstraf.

Knud Lind (FP):

Jeg skal her i anden runde takke ministeren for nogle af de svar, ministeren har givet, og jeg vil gerne understrege, at fremskridtspartiet for lang tid siden har givet ministeren tilsagn om støtte til dette forsøg. At det ikke er kommet i stand, skyldes måske mere venstre og de konservative.

Men jeg vil dog gentage et par spørgsmål, som ministeren ikke har besvaret. Det ene angik de langtidskriminelle, der på et tidspunkt har fået tildelt invalidepension og derefter begår ny kriminalitet. Er det rimeligt i forhold til de øvrige indsatte og i forhold til dem, der nu skal lave ulønnet samfundstjeneste, at de pågældende gengangere beholder deres invalidepension i 6 måneder, mens de afsoner en straf, uden i øvrigt at blive trukket for et beløb for betaling af opholdet, mens f.eks. pensionister, der kommer på plejehjem, fratages folkepensionen efter første måned til betaling for opholdet, uden at de pågældende formentlig i øvrigt på noget tidspunkt har gjort så meget som en kat fortræd?

Det andet spørgsmål, som jeg heller ikke fik svar på, er, om det ikke ville være rimeligt, at vi så på det forhold, at der i Ringe statsfængsel sidder ca. 20 personer fra Jehovas Vidner med en dom på 8 måneders fængsel for nægtelse af militær værnepligt. Kriminelle skal have samfundstjeneste. Mennesker med en religiøs overbevisning skal afsones fuldt ud. Mennesker, som i øvrigt ikke er kriminelle, indsættes altså i Ringe statsfængsel og får den uheldige påvirkning, som man taler så meget om i redegørelsen at de andre skal undgå. Jeg synes, det er noget frygtelig umoralsk og en dobbeltholdning, når man læser ministerens redegørelse og ser de faktiske vilkår.

Det er i øvrigt pudsigt, at hverken hr. Steen Folke eller hr. Bernhard Baunsgaard eller fru Inge Krogh for den sags skyld, der ellers elsker at fremstille sig selv som fredseagle, på nogen måde er kommet ind på disse stakler, der sidder i Ringe statsfængsel. Det er lidt pudsigt, at det skal være fremskridtspartiet, der spørger ministeren om det, men nu er det altså gjort.

Justitsministeren (Ole Espersen):

Jeg tror, at hr. Hagen Hagensen har misforstået mig, når jeg taler om, at vi tænker på assisterende tjeneste, for så vidt angår de samfundstjenestedomte. Der er ikke tale om, at det skal være noget særlig let arbejde, men der er tale om en form for arbejde, som ikke er det, vi normalt kalder arbejde på egen hånd; der er tale om, at de skal være sammen med andre, simpelt hen også for at andre ved, om forpligtelsen opfyldes. De andre emner, som hr. Hagen Hagensen rejste, er jeg villig til at drøfte, og jeg kan forstå, at der nok kommer en lejlighed til det i retsudvalget.

Hr. Steen Folke nævnte spørgsmålet om, hvorfor vi fremhæver berigelseskriminelle og ikke f.eks. personer, der er dømt for spirituskørsel eller vold. Nu er det jo sådan, at et af formålene – og måske det væsentligste – ved dom til samfundstjeneste er at undgå fængselsstraffe på 2, 3, 4, 5 eller måske 6 måneder, for det er de straffe, der ødelægger folks arbejdsmuligheder, deres familieliv osv., hvorimod en dom på 14 eller 20 dage for spirituskørsel typisk vil kunne afsones på en sådan måde, at den pågældendes tilværelse ikke i øvrigt slås i stykker. Så længe der kun er tale om et beskedent forsøg, har vi altså i hvert fald ment at burde reservere det til de tilfælde, som jeg har nævnt her.

Vi tror, der typisk vil blive tale om domme for berigelsesforbrydelser, men det er ikke helt udelukket, at der kan være en speciel form for spiritussag, måske oven i købet en speciel form for voldssag, hvor der ikke er nogen som helst udsigt til gentagelse – der kan være helt særlige grunde, som har motiveret vold i en bestemt situation – og hvis dommeren, kriminalforsorgen og den pågældende institution finder, at det er noget så helt specielt, at de gerne vil tage den pågældende, selv om det er en slags vold, mener vi ikke, det skal være udelukket.

Hvad angår spørgsmålet om lov, beslutning eller redegørelse, vil jeg for det første sige – jeg tror, det var hr. Bjørn Elmquist, der brugte udtrykket »at pinde ud« – at hvis vi pinder ud i detaljer, præcis i forhold til hvilke lovovertrædelser, præcis i forhold til hvilke institutioner, præcis måske i forhold til hvilke personer man kan anvende samfundstjeneste, så har vi i virkeligheden i

modstrid med det, som vist hr. Hagen Hagensen også ønsker, begivet os ind på at tage det skøn fra domstolene, som de har efter § 57 i øvrigt, når der idømmes betingede domme. De otte punkter, der er nævnt dér, er nævnt på 2-3 linjer som otte muligheder for domstolen til at vurdere i den konkrete situation, om det er rimeligt eller ej i forhold til stort set en hvilken som helst lovovertrædelse, og hvis vi her meget præcist sagde til dommerne: dér må I, og dér må I bestemt ikke, så ville vi for så vidt handle i strid med princippet i § 57 for betingede domme, som jo i øvrigt ikke har givet anledning til nogen kritik.

Det er grunden til, at jeg tror, at det bedste vil være, når det nu er en forsøgsordning, at vi i forsøgsperioden sørger for, at folketingsretten fastlægger de rammer, der skal være tale om. Det kan ske ved et forslag til en beslutning, og det vil jeg meget gerne udarbejde efter de ønsker, der har været her, hvor vi altså præciserer rammerne, og hvor vi også godt kan sige, som straffelovrådet har udtalt det, at der formentlig kun i specielle tilfælde – måske meget specielle tilfælde – kan blive tale om dom til samfundstjeneste i forsøgsperioden, når det drejer sig om visse bestemte lovovertrædelser. Det kan man godt forestille sig i en forsøgsperiode, og det kan man forestille sig i en beslutningsform. Men som sagt ville jeg finde denne udpinding i en lovsform på det grundlag, vi har nu, mindre hensigtsmæssig, og det er derfor, jeg vil give tilsagn om, at vi udarbejder et sådant udkast til en folketingsbeslutning, som derefter vil kunne forelægges retsudvalget på sædvanlig måde.

Hvad angår invalidepensionen, skal jeg sige, at det naturligvis først og fremmest er et socialt spørgsmål, hvorvidt man bør kunne have invalidepension i 6 måneder, som jeg kan forstå på spørgsmålet – jeg kender ikke reglerne – at man har, når man bliver sat ind i et fængsel, i modsætning til en folkepensionist. Uden at jeg som sagt er specialist, vil jeg tro, at sagen er den, at en person, der er invalidepensionist, og som skal i fængsel, især hvis det ikke drejer sig om lange fængselsstraffe, skal have et hjem at vende tilbage til, har nogle forpligtelser, han skal opfylde. Og hvis han ikke får mulighed for det i kraft af sin invalidepension, hvordan er hans stilling så, når han kommer ud? Så skal han formentlig alligevel have de samme penge fra

[Justitsministeren]

det offentlige, når han kommer ud. Det kan være en grund.

Under alle omstændigheder har det ikke relevans for den diskussion, vi har her. Når det drejer sig om de samfundsdømte, er det hensigten, at ordningen skal tilrettelægges således, at de ikke mister nogen sociale ydelser. Det ville være urimeligt, når det drejer sig om et arbejde, der skal laves i fritiden.

Det skal også udarbejdes således, at de fortsat skal kunne stå til rådighed for arbejdsmarkedet, således at hvis de pludselig får et tilbud om arbejde, skal samfundstjenesten ikke hindre, at de modtager dette tilbud. Så må den laves på en anden måde, så de udstår den alligevel, men på en sådan måde, at den pågældende alligevel kan passe et nyt arbejde, hvis han får et sådant tilbud. Det ville naturligvis være helt forkert, hvis han ikke fik den mulighed.

Hvad angår Jehovas Vidner, drejer det sig om overtrædelse af en lovgivning, der ikke hører under justitsministeriet, men naturligvis kan man rejse det spørgsmål, om det er rimeligt eller ikke rimeligt, at de folk, der er tale om her, er fængslet i op til otte måneder, tror jeg, det er. De sidder, så vidt jeg ved, ikke i Ringe statsfængsel, men de anbringes i Renbæk fængsel, der er et åbent fængsel, hvor de sidder to tredjedel af tiden eller måske endda lidt mindre. Men det er en straf alligevel, og det er da en ubehagelig situation, og jeg synes, det er ganske naturligt, hvis man vil drøfte det i en anden forbindelse, men det har nok ikke noget direkte med dette at gøre.

(Kort bemærkning).

Knud Lind (FP):

Jeg vil bare gøre ministeren opmærksom på, at det, så vidt jeg er orienteret, også gælder for så vidt angår langtidspængselsstraffe; også de får invalidepension i op til 6 måneder. Det, som er lidt uheldigt, er, at der er nogle, der skal arbejde i fængslet for at få deres lommepenge, mens de andre formentlig kan nedsætte sig som narkohandlere, hvis de har lyst. Så det er altså ikke bare et spørgsmål om at vende tilbage med korte fængselsstraffe.

Jeg beder også undskyldte, at det ikke er Ringe, men Renbæk statsfængsel. Men det, jeg mener, er, at man burde tage den gruppe, som hedder Jehovas Vidner, med ind i debat-

ten, når vi nu diskuterer begrebet samfundstjeneste, som er noget helt nyt. Jeg ved, at de har nægtet mange andre ting: enhver form for værnepligt eller noget, der ligner det.

(Kort bemærkning).

Bjørn Elmquist (V):

Jeg vil gerne takke ministeren for tilsagnet om, at vi nu får et forslag til folketingsbeslutning. Jeg vil lige præcisere, at jeg advarede mod ønsket om at pinde ud. Jeg var ikke selv tilhænger af at pinde ud. Ministerens ord kunne måske misforstås.

Hvad der imidlertid ikke kan misforstås, er, at ministeren undlod at svare på mine spørgsmål om de forskellige udsagn, vi har fået vedrørende det nordjyske arbejdsmarkedsnævns indstilling til disse ting. Ministeren sagde til os, at han vidste, man ikke afviste, og vi har helt klare avisreferater af et brev, der skulle være sendt til arbejdsministeren om disse ting, hvor man siger, at man protesterer mod, at Nordjylland er forsøgsamt. Jeg vil meget gerne have dette præciseret her.

Justitsministeren (Ole Espersen):

Ja, jeg tog helt rigtig hr. Bjørn Elmquist til indtægt for, at man ikke skulle pinde ud. Det er jeg ganske enig i.

Hvad angår Nordjylland, har jeg sådan set været lige så overrasket som hr. Bjørn Elmquist, fordi der i det brev, som hr. Bjørn Elmquist refererer til, står, at arbejdsmarkedsmyndighederne er chokerede over ikke at være blevet gjort bekendt med planerne om samfundstjeneste. Der er jeg nødt til at sige, at vi har gjort arbejdsmarkedsnævnet bekendt med planerne. Der har også været drøftelser og møder i Nordjylland, hvor også amtsborgmesteren har været til stede for at blive orienteret om samfundstjenesten, men beslutningen er ikke taget, accepten har vi ikke fået, fordi vi, som jeg sagde før, måtte afbryde planerne på et tidspunkt, og det er også grunden til, at vi først kan gå i gang med Nordjylland, når vi har fået denne accept. Men der må være indløbet en eller anden misforståelse, som jeg ikke umiddelbart har nogen forklaring på.

Det var ikke en eller anden tilfældig, der udtalte, at han i princippet syntes, at samfundstjeneste var en god idé, det var amts-

[Justitsministeren]

borgmesteren, der bad mig sige dette til folketinget, men at vi selvfølgelig måtte tage hensyn til de særlige problemer, der er i Nordjylland. Men at han syntes, det var en god idé, som han var positivt stemt over for, bad han mig referere for folketinget.

(Kort bemærkning).

Steen Folke (VS):

Jeg er ikke tilfreds med ministerens svar til mig angående, hvilke kategorier af kriminelle der kunne komme på tale i forbindelse med forsøget. Ministeren forklarede med hensyn til f.eks. spritbilister, at det ikke var rimeligt at stille dette alternativ op, hvis der var tale om ganske kortvarige domme, og det kan jeg give ministeren ret i.

Derimod fik jeg ikke nogen begrundelse for afvisningen af forskellige kategorier af voldsforbrydere. Jeg fremhævede udtrykkelig unge førstegangsvoldsforbrydere som oplagte emner for et sådant tilbud om samfundstjeneste. Det er jo unge, som normalt vil blive idømt ret langvarige straffe, og det forekommer os, at det netop for denne kategori vil være overordentlig relevant med et alternativ, som hedder samfundstjeneste. Jeg forstod på ministeren, at der kunne være ganske specielle kategorier af voldsforbrydelser, hvor ministeren var rede til at overveje det.

Jeg vil meget stærkt henstille til ministeren at overveje lidt mere generelt nogle af disse kategorier af voldsforbrydelser og først og fremmest inddrage unge førstegangsvoldsforbrydere i forsøget. Jeg synes, det er ganske urimeligt at udelukke dem fra forsøgsordningen. Man kunne prøve det med nogle af disse kategorier og derefter se, hvad erfaringerne med det er. Jeg har en mistanke om, hvad det er for nogle problemer, nogle mener der er ved det, men jeg kan ikke se nogen som helst rimelig begrundelse for ikke at inddrage nogle af disse kategorier i det mindste i forsøget.

(Kort bemærkning).

Bernhard Baunsgaard (RV):

Forholdet for Jehovas Vidner er, at de ikke alene nægter at gøre militærtjeneste, men også nægter at tage den civile værnepligt. Jeg ved ikke, om man kan finde noget andet eller tredje, som det jo snarere bliver, til dem.

Men det forekommer mig ikke umiddelbart, at de skulle kunne falde ind under den form for samfundstjeneste, vi diskuterer her. Men kan de passes ind i det, har jeg bestemt ikke noget imod det.

(Kort bemærkning).

Bjørn Elmquist (V):

Jeg beklager at måtte insistere endnu en gang på spørgsmålet om det nordjyske arbejdsmarkedsnævns indstilling. Jeg var godt klar over den formulering, at man var chokeret, men det, jeg henviste til direkte her, var, at nævnet i brevet skulle protestere imod, at Nordjylland bliver forsøgsamt. I brevet udtrykker man, så vidt jeg er orienteret, også en principiel forståelse for forsøget, men jeg vil bede justitsministeren bekræfte over for mig, at der i brevet direkte står den passus, at man protesterer mod, at Nordjylland skal være forsøgsamt.

Justitsministeren (Ole Espersen):

Nej, det gør der ikke. Man redegør for de problemer, man har, skriver det, jeg har citeret, og slutter af med at sige:

»Arbejdsmarkedsnævnet venter derfor snarest at blive orienteret om den planlagte nyordning i landsdelen, og nævnet er interesseret i at drøfte sagen.«

Underskrevet af amtsborgmesteren.

Det anser jeg for en positiv slutning på brevet, og den positive holdning, der er givet udtryk for her, fandt jeg altså også i den samtale, jeg havde med amtsborgmesteren i går. Det er baggrunden for, at jeg synes, der er grund til at se med en vis optimisme på muligheden for samfundstjeneste også i Nordjylland.

(Kort bemærkning).

Knud Lind (FP):

Det er i anledning af hr. Bernhard Baunsgaards bemærkning. Det, jeg nævnede for så vidt angår Jehovas Vidner, var, at hr. Bernhard Baunsgaard og for den sags skyld også SF i tide og utide fremstiller sig som fredsel-skende, men at det ligesom kniber lidt med at se sammenhængen i det, når det kommer til beslutningernes stund. Hr. Bernhard Baunsgaard forsøger at gå udenom ved at sige, at de muligvis osv. Ja men de kan da

[Knud Lind]

udmærket gå ind i samfundstjeneste, hvis man virkelig ønsker det. Men når man siger det, er det, som om både det radikale venstre og VS forstummer.

(Kort bemærkning).

Bernhard Baunsgaard (RV):

Jeg forstår nu ikke rigtig, hvad krig og forsvar og Jehovas Vidner egentlig har at gøre med, at vi forsøger at indføre en samfundstjeneste for folk, der ellers kommer i fængsel. Den eneste forbindelse er vist den, at samfundet må gøre et eller andet, hvis man nægter at opfylde de danske love, herunder enten aftjene sin værnepligt – og det gælder kun mænd – eller aftjene som civil værnepligtig, for det er en regel, at man skal gøre ét af to. Jeg har udtrykkelig sagt, at jeg ikke har noget imod, at Jehovas Vidner kommer ind i det, men rent umiddelbart kan jeg ikke se, at det lige netop er dem, vi sigter imod med denne regel. Jeg kan ærlig talt ikke se sammenhængen.

(Kort bemærkning).

Knud Lind (FP):

Nej, jeg havde såmænd heller ikke forventet, at hr. Bernhard Baunsgaard kunne se sammenhængen, men jeg skal da gerne forsøge en gang til. Der sidder ca. 20 mennesker oppe i Renbæk statsfængsel, hvis straf lyder på otte måneders fængsel, men hvis eneste forbrydelse altså er, at de ikke har ønsket at aftjene deres militære værnepligt. Så sker der reelt det, at de får den dårlige påvirkning, som hr. Bernhard Baunsgaard måske også er enig med mig i, i fængslet. Det er rigtigt, at de heller ikke ønsker at foretage nogen anden form for aftjening af værnepligten, civilforsvar m.v., men jeg mener altså, de burde være et oplagt tilfælde til samfundstjeneste. Ude i de institutioner, hvortil man måske kunne være en lille smule betænkelig ved at sende berigelsesforbrydere, havde man altså i stedet for foreløbig 20 her, hvis eneste forbrydelse er, at de ikke ønsker at aftjene deres militære værnepligt. Når jeg sagde det i forbindelse med både VS og hr. Bernhard Baunsgaard, er det, fordi de i tide og utide fremstiller sig som fredsengele.

(Kort bemærkning).

Bernhard Baunsgaard (RV):

Jeg forstår stadig væk ikke, hvad beskyldningen for ikke at skulle være fredselkende har med dette at gøre, at man tvivler på, at lige netop den slags strafafsonere i fængslerne falder ind under den form for samfundstjeneste. Jeg begriber det ikke. Men det var da godt, den rettelse kom igennem, at det ikke var, fordi de ikke ville aftjene deres militære værnepligt, men fordi de nægtede overhovedet at bøje sig for de regler, samfundets flertal har vedtaget på disse områder.

Det står mig stadig væk uklart, at vi ikke skulle kunne indføre samfundstjeneste uden at lade den omfatte dem, men jeg gentager, at hvis det passer ind i det, har jeg bestemt ikke noget imod, at de falder ind under det. Det har jeg sagt tre gange, og nu er det gået op for hr. Knud Lind.

(Kort bemærkning).

Steen Folke (VS):

Jeg vil først og fremmest spørge, om jeg ikke kan aflukke justitsministeren en kommentar til det, jeg sagde i mit sidste indlæg.

Dernæst vil jeg lige sige til hr. Knud Lind, der prøver at mistænkeliggøre vores holdning, at det er der overhovedet ikke noget grundlag for. Jeg har selv været militærnægter, og så tidligt som for 15 år siden gik jeg ind for, at Jehovas Vidner, som er totalnægtere i den forstand, at de altså heller ikke accepterer den civile værnepligt, skulle fritages komplet. Jeg mener, det er så specielle grunde, der er til deres totalnægtelse, at disse mennesker simpelt hen skulle fritages totalt for enhver form for aftjening af værnepligt. Jeg mener, det er en skandale, at de bliver smidt i fængsel, og det har jeg sagt offentligt så tidligt som for 15 år siden. Der er ikke noget som helst med, at vi ikke interesserer os for disse mennesker, at vi er ligeglade med dem osv., men jeg vil sætte et stort spørgsmålstejn ved, om Jehovas Vidner selv vil være interesserede i denne form for samfundstjeneste. Det ved jeg ikke om hr. Knud Lind ved noget om. Det skulle undre mig meget, om de i virkeligheden ville acceptere det. Jeg mener, den eneste løsning af det specielle problem er at fritage disse mennesker totalt.

Justitsministeren (Ole Espersen):

[Justitsministeren]

Problemet om samfundstjeneste for Jehovas Vidner blev omtalt i betænkningen fra 1977 om alternativer til frihedsstraffe, og der er ikke noget principielt i vejen for, at de kan komme i betragtning. Problemet er nok det, som hr. Steen Folke nævnte, nemlig at de formentlig ikke vil acceptere det. Men principielt er der altså ikke noget til hinder for det.

Principielt er der heller ikke, vil jeg så sige til hr. Steen Folke, noget til hinder for, at en person, der er dømt for en overtrædelse af straffelovens § 244, idømmes samfundstjeneste. Men det, jeg har gjort, er at referere straffelovrådets udtalelse, hvorefter det næppe er særlig sandsynligt, at det vil ske, undtagen i helt specielle tilfælde, i hvert fald i den forsøgsordning, der er tale om her.

Jeg vil altså hverken på dette punkt eller andre punkter forsøge at komme med nogen klare direktiver til domstolene. Jeg mener, vi må anvende det princip, der findes i § 57, om, at dommeren på grundlag af de undersøgelser, kriminalforsorgen og andre laver, vælger den mest hensigtsmæssige sanktion.

Hermed sluttede forhandlingen.

Den næste sag på dagsordenen var:

7) Første behandling af:

Forslag til lov om ændring af forskellige skattelove. (Skattemæssig ligestilling af ægtefæller).

(Lovforslag nr. L 117. Fremsat 17/2 82).

Sammen med denne sag foretoges den under punkt 8 på dagsordenen opførte sag, nemlig:

8) Første behandling af:

Forslag til folketingsbeslutning om beskatning af ægtefæller. (Ligedelt sambeskatning).
[Af Arne Bjerregaard (KrF) m.fl.]

(Beslutningsforslag nr. B 19. Fremsat 3/2 82).

Forslagene sattes til forhandling.

Forhandling

Ministeren for skatter og afgifter (Lykketoft):

177 Ft

Som det vil fremgå, også af mit skriftligt fremsatte forslag, er de problemer, der knytter sig til ægtefællebeskatningen overordentlig komplicerede, fordi der er så mange dimensioner i ligestillingsproblemerne og så mange hensyn af principiel og social karakter, der nødvendigvis må tages, hensyn til overgangsvirkningen fra det ene system til det andet osv.

Det forslag, kristeligt folkeparti har fremsat, og som er en opfordring til regeringen om at fremkomme med et forslag om såkaldt ligedelt sambeskatning, splitting, har kristeligt folkeparti også tidligere haft til behandling her i tinget, senest vel i januar 1980. Regeringen tilkendegav dengang, at man ville overveje mulighederne for at finde en rimelig og praktisabel løsning på problemerne ved ægtefællebeskatningen, og det er det, vi har forsøgt med det lovforslag, vi behandler i folketinget i dag.

I bemærkningerne til kristeligt folkepartis beslutningsforslag siges det, at ligestillingsrådet i sit oplæg fra december 1978 om skattemæssig ligestilling mellem den gifte mand og den gifte kvinde har peget på ligedelt sambeskatning som en ligestillingsneutral alternativ beskatningsmulighed. Det er for så vidt rigtigt, men ligestillingsrådets oplæg opererede med fire forskellige løsningsmuligheder, og man lagde sig ikke fast på nogen bestemt af disse og slet ikke på splittingsystemet.

Under de tidligere folketingsbehandlinger er der redegjort for en lang række uheldige virkninger af splittingsystemet både fordelingspolitisk og provenumæssigt. Det skal jeg ikke repetere, men blot konstatere, at splittingsystemet jo i sin karakter er en særlig måde at genindføre en fuldstændig sambeskatning på, og det ville af mange og også af mig blive betragtet som et tilbageskridt. Det, regeringen lægger op til, er en udvidet særskilt beskatning og en proces, der kan føre henimod en endnu mere udvidet særskilt beskatning.

Karl Nielsen (S):

Det foreliggende lovforslag fra skatteministeren om skattemæssig ligestilling mellem ægtefæller hilser vi velkommen i socialdemokratiet, idet vi arbejder for fuld ligestilling mellem kønnene inden for alle områder i samfundslivet. Jeg vil godt understrege, at